

ΚΙΒΩΤΟΣ

Περιοδική πληροφόρηση του ΑΙΓΙΛΟΠΑ

Αγαπητά μέλη, συνεργάτες και φίλοι του Δικτύου του ΑΙΓΙΛΟΠΑ

Βρισκόμαστε στον απόηχο των μεγαλύτερων διαδηλώσεων που γνώρισε ποτέ η χώρα μετά την μεταπολίτευση, απαιτώντας δικαιοσύνη για το πολιτικό έγκλημα και τη συγκάλυψη δύο χρόνια μετά από την σιδηροδρομική τραγωδία των Τεμπών. Σε αυτόν εδώ τον τόπο που γεννήθηκε το δράμα, ο λαός, λες και το 'χει στο αίμα του, να βιώνει ανεπανάληπτες μεγάλες και μικρές τραγωδίες, με θύματα όπως πάντα, τους πιο ευάλωτους κοινωνικά και, κυρίως, τους νέους.

Τραγωδίες από φυσικές καταστροφές, ανθρωποφάγο αφανισμό και εκμετάλλευση του εναπομείναντος φυσικού πλούτου, στέρηση και υποβάθμιση βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και κοινωνικών αγαθών (όπως υγεία, εργασία, παιδεία), πολιτική, πολιτιστική και παραγωγική παρακμή.

Στα καθ' ημάς, της τροφής και της γεωργίας, οι σημερινές, δύο κατά την άποψή μας μεγαλύτερες προκλήσεις: Πρώτη και κυριότερη η διατροφική μας επισφάλεια. Η συνεχής μείωση των γεωργών που παράγουν την τροφή μας είναι γεγονός, αφού οι νέοι μας εγκαταλείπουν την ύπαιθρο και η γη (μαζί με τα νερά και όσα δάση και βουνά απέμειναν) ξεπουλιέται και παραδίνεται βορά στους εργολάβους Φ/Β πάρκων και ανεμογεννητριών. Μια γενιά κερδίζει τα αργυρά ψίχουλα και όλες οι επόμενες χάνουν. Πολύτιμη γη τσιμεντώνεται για πάντα. Ακόμη μια τραγωδία (διατροφική) με σφραγίδα πολιτικού εγκλήματος

Δεύτερη επίκαιρη, και διόλου, υποδεέστερη, η πρόκληση της νέας γενιάς γενετικά τροποποιημένων. Την ώρα που συντάσσουμε αυτό το τεύχος της ΚΙΒΩΤΟΥ, γίνεται ολοένα και πιο απειλητική και φοβερή η εξέλιξη των διαπραγματεύσεων, στα πλαίσια αναθεώρησης του νέου κανονισμού για την παραγωγή και εμπορία σπόρων. Μια, επιπλέον, πολιτική τραγική απόφαση -εξέλιξη σε επίπεδο ΕΕ που ίσως φέρει, με βούλα «αθωωτική» και χωρίς σήμανση, τους ΓΤΟ στο πιάτο μας και το πατεντάρισμα των ζωντανών οργανισμών επίσημα στη ζωή μας.

Κι όμως ο κόσμος βγαίνει στους δρόμους και η μαγιά κάπου φουσκώνει ακόμη. Όσο υπάρχουν παιδιά, υπάρχει, ευτυχώς, ελπίδα. Και γι αυτά αξίζουν όλοι οι αγώνες κι οι σημαίες και οι διαδηλώσεις. Οι θυσίες και οι αγωνίες. Να κάνουμε μια καινούρια γενιά ανθεκτική, μεν, αλλά συνειδητοποιημένη και ικανή δε, να αλλάξει τους όρους. Και στην τροφή και στην παιδεία και παντού. Μια νέα γενιά γεωργών επίσης. Με την υποστήριξη, την αλληλεγγύη αλλά και την προτροπή μας. Να αποφύγει τα λάθη μας και τις σειρήνες και τις κακοτοπίες. Που είναι πολλές...

Καλές σοδειές. Να είμαστε γεροί και δυνατοί.
Η συντακτική Ομάδα

3.

1995-2025: 30 Χρόνια από την ίδρυση και λειτουργία του Δικτύου Ανταλλαγής και Διατήρησης Ντόπιων Ποικιλιών του Εργαστηρίου Οικολογικής Πρακτικής Θεσσαλονίκης

5.

Από Γεωργό σε Γεωργό: Πρόταση του ΑΙΓΙΛΟΠΑ για την αναζωογόνηση της υπαίθρου. Μεταφορά πρακτικής γνώσης, αξιών και έμπνευση για την ασφάλεια τροφίμων και σπόρων

6.

Για την ασφάλεια του νερού και της τροφής, την κλιματική και κοινωνική σταθερότητα (απόσπασμα)

8.

Ο ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ στο 1ο Πανελλήνιο Αγροδοασικό Συνέδριο

10.

Πανευρωπαϊκό Δίκτυο Συμβούλων Βιολογικής Γεωργίας

11.

Βιολογικές ποικιλίες: Προσαρμοσμένα πρωτόκολλα εγγραφής – Περίπτωση του μαλακού σιταριού στην Ελλάδα

12.

Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020: Κατοχύρωση τεσσάρων εμβληματικών παραδοσιακών ποικιλιών της χώρας

13.

Υγεία και ευρωστία των σπόρων: Οικολογικές μέθοδοι απολύμανσης

15.

Σπόροι και Μετανάστες: Δράσεις και εμπειρίες στα πλαίσια έργου ERASMUS+

16.

Το Μούρκι

17.

Νέα γενιά μεταλλαγμένων φυτών: Παρέμβαση-κατά από ΑΙΓΙΛΟΠΑ και Δικτύου Σιτώ στους Έλληνες ευρωβουλευτές

20.

Γνωριμία με την Αγροβιοποικιλότητα της Λέσβου. Δράσεις για τη διατήρηση των τοπικών ποικιλιών

21.

Βαλκανικό Δίκτυο Σπόρων: Ένα πρότυπο συνεργασίας

22.

Ευρωπαϊκό Δίκτυο Let's Liberate Diversity! 13ο Forum Αντιμπ

23.

Ημερολόγιο

24.

Βιβλιοπαρουσίαση

1995-2025:

30 ΧΡΟΝΙΑ

από την ίδρυση και λειτουργία
του Δικτύου Ανταλλαγής και
Διατήρησης Ντόπιων Ποικιλιών
του Εργαστηρίου Οικολογικής
Πρακτικής Θεσσαλονίκης

WORKSHOP FOR ECOLOGICAL PRACTICE OF THESSALONIKI

γεωργική πρακτική. Καθώς και τη σημασία της συστηματικής διατήρησης και επιλογής (οργανική βελτίωση - σπόρος) για το μέλλον τη βιολογικής γεωργίας στην Ελλάδα. Δηλ. όχι μόνο διατήρηση και ανταλλαγή σπόρων – κι αυτή πολύ προσεκτική – αλλά και μελέτη, αξιολόγηση και συνεργασία με πρωτοπόρους (βιο) καλλιεργητές που διατηρούν και επιλέγουν, σοφά, το σπόρο και τις ποικιλίες για τη δουλειά τους.

Σε αυτό συνέβαλλε καταλυτικά, και ως γέφυρα μεταξύ επιστήμης και κινήματος, η φίλη μας και φίλη της Ελλάδας, Καναδή γεωπόνος Sharon Rempel, η οποία είχε καταφέρει να αναβιώσει επιτυχώς στη χώρα της το εμβληματικό παραδοσιακό σιτάρι Red Fife και συνεργάζονταν ήδη, από το 1994, εθελοντικά με την Ελληνική Τράπεζα Γενετικού Υλικού.

Συνεπώς ένα πρώτο υλικό στο οποίο αρχίσαμε να εργαζόμαστε ήταν ποικιλίες (κυρίως σιτάρι) από την Τράπεζα Γενετικού Υλικού αλλά και σπόροι δικοί μας ή των μελών του δικτύου μας, με τους οποίους πλουτίζαμε τη συλλογή μας. Μπορούσαμε όμως τότε να διατηρούμε πολλά δείγματα σπόρων στην αποθήκη και να τα αναπαράγουμε μόνοι μας;

Είχε γίνει αντιληπτό ότι για να διατηρηθούν οι παραδοσιακές ποικιλίες έπρεπε οι σπόροι να συνεχίζουν να καλλιεργούνται, ώστε να εξελίσσονται, και ότι η διατήρηση σε ψυγεία σπόρων είναι υποστηρικτική, για μελέτη, βελτίωση και ως ασφάλεια των συλλογών περισσότερο αλλά και πολύ απαιτητική (υποδομές, προσωπικό, πόροι,

Του **Κώστα Κουτή**

Συντονιστή του Δικτύου ΑΙΓΙΛΟΠΑ

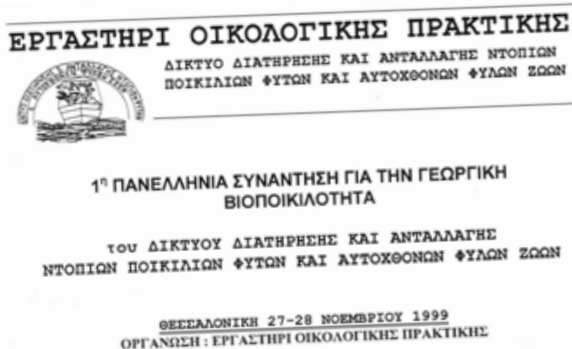

Μετά τα 20 χρόνια του ΑΙΓΙΛΟΠΑ που κλείσαμε πέρυσι, άλλη μια σημαντική επέτειο γιορτάζουμε φέτος: Τα 30 χρόνια κινηματικής δράσης

για το σπόρο από την ίδρυση του Δικτύου Ανταλλαγής και Διατήρησης Ντόπιων Ποικιλιών στα πλαίσια του Εργαστηρίου Οικολογικής Πρακτικής Θεσσαλονίκης. Σε αυτό το δίκτυο πάνω, ουσιαστικά, χτίσαμε κατόπιν τον ΑΙΓΙΛΟΠΑ συνεχίζοντας, οι ίδιοι σχεδόν, άνθρωποι, αλλά με νεότερη και βελτιωμένη (λόγω εμπειρίας) προσέγγιση, τη δράση για τη διατήρηση των τοπικών ποικιλιών και του φυτογενετικού πλούτου της Ελλάδας.

Η επαφή μας, τότε, με την Τράπεζα Γενετικού Υλικού και τον αείμνηστο Δ/τη της Νίκο Σταυρόπουλο καθόρισε ουσιαστικά τον τρόπο που όχι μόνο αντιλαμβανόμαστε τη διατήρηση των τοπικών ποικιλιών αλλά και την επαναεισαγωγή τους στην σύγχρονη

γνώσεις). Ένα δίκτυο ανθρώπων, διατηρητών και καλλιεργητών, ήταν περισσότερο από αναγκαίο και επιτακτικό να δημιουργηθεί και συντονιστεί όπως επίσης χρειαζόνταν και η συστηματική διατήρηση και διαρκής συμμετοχική αξιολόγηση ως επιπλέον δράσεις, στρατηγικά, πέραν της απλής ανταλλαγής.

Το δίκτυο άρχισε να στήνεται το 1995 και το 1996 είχαμε τα πρώτα μέλη (περίπου 31) σε όλη την Ελλάδα που αφορούσε σε ποικιλίες πολλών διαφορετικών ειδών (σιτηρά, κηπευτικά, αμπέλι, οπωροφόρα, ελιές κλπ.). Το 1996 τυπώθηκε και το πρώτο τεύχος της ΚΙΒΩΤΟΥ, αφιερωμένο στο σιτάρι.

Ο πρώτος κατάλογος που δημοσιοποιήσαμε το 1996 (Ιούνιος) περιείχε «τις διαθέσιμες προς διατήρηση ποικιλίες φυτών» ενώ καλούσαμε τα μέλη μας «με γράμματά σας, να περιγράψετε το είδος, την ποσότητα σπόρου και τα χαρακτηριστικά των ποικιλιών που διαθέτετε με σκοπό να βοηθήσετε άλλα μέλη να κάνουν σωστές επιλογές καλλιέργειας».

Παράλληλα, στα μαθήματα Οικολογικής Γεωργίας που διοργάνωνε το Εργαστήρι Οικολογικής Πρακτικής κάθε χρόνο, καθιερώθηκε υποχρεωτικά το μάθημα της διατήρησης τοπικών ποικιλιών και άρχισε η επαφή και αλληλεπίδραση και με φορείς που ασχολούνταν με την διατήρηση της γεωργικής βιοποικιλότητας της χώρας (φυτά και ζώα) ενώ αναζητούνταν και η εμπειρία του εξωτερικού.

Η πρώτη αναγνώριση της προσπάθειας του δικτύου μας ήταν η επίσημη συμμετοχή (με πρόταση της Τράπεζας Γενετικού Υλικού προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή) στην συνάντηση κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων και φορέων στις Βρυξέλλες το Νοέμβριο του 1997 στα πλαίσια των συνοδευτικών μέτρων του Καν (ΕΕ) 1467/94 για τον χαρακτηρισμό, τη συλλογή και αξιοποίηση των φυτογενετικών πόρων στη Γεωργία.

Την επόμενη χρονιά (1998) το Εργαστήρι Οικολογικής Πρακτικής (και το δίκτυο Διατήρησης και Ανταλλαγής Ντόπιων Ποικιλιών) έγινε επίσημο μέλος της Πανευρωπαϊκής οργάνωσης – Δίκτυο SAVE (Safeguard for Agricultural Varieties In Europe).

Επιστέγασμα της δουλειάς του Δικτύου μας ήταν η επιτυχής διοργάνωση, το Νοέμβριο του 1999, στα ΚΕΓΕ Θεσσαλονίκης, της διήμερης 1ης Πανελληνίας Συνάντησης για τη Γεωργική Βιοποικιλότητα (φυτά και ζώα) με τη συμμετοχή του ΕΘΙΑΓΕ (Τράπεζα Γενετικού Υλικού), του ΑΠΘ (Εργαστήριο Γενετικής Βελτίωσης Αγροτικών Ζώων), Κέντρου Υγροτόπων Λίμνης Κερκίνης, Αρκτούρου, ΔΗΩ, Συν/σμού Αίγας Σκοπέλου, Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας, βιοκαλλιεργητών διατηρητών σπόρων και εκτροφέων σπάνιων φυλών ζώων.

Το δίκτυο παρέμεινε επίσημα ενεργό μέχρι το 2000, έτος που το Εργαστήρι Οικολογικής Πρακτικής σταμάτησε, επίσημα, τη λειτουργία του. Ένας νέος φορέας ήταν ανάγκη όχι μόνο να συνεχίσει τη δράση του Δικτύου Ανταλλαγής σπόρων (ως κεντρικό σκοπό) αλλά και να την κατευθύνει, αξιοποιώντας την, προς την Οικολογική Γεωργία. Ο ΑΙΓΙ-ΛΟΠΑΣ (Δίκτυο για τη Βιοποικιλότητα και την Οικολογία στη Γεωργία), ήταν ο νέος αυτός φορέας – ανασύστασης του Εργαστηρίου Οικολογικής Πρακτικής και του δικτύου των σπόρων του ο οποίος ιδρύθηκε τελικά, μετά από διαβούλευση δύο χρόνων, επίσημα, το 2004.

Πιστεύουμε, τελικά και με αφορμή αυτή την επέτειο, ότι το Εργαστήρι και το δίκτυο των σπόρων του έβαλε το μικρό λιθαράκι του όπως και άλλα μικρά ή μεγαλύτερα δίκτυα και επίσημοι ή ανεπίσημοι φορείς που εργάστηκαν και εργάζονται στην Ελλάδα ή αλλού για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας στη γεωργία. Τιμή και αναγνώριση όμως αξίζει προπαντός στους γεωργούς και καλλιεργητές όλου του κόσμου οι οποίοι με τους σπόρους τους κρατούν, ευτυχώς ακόμη, το μέλλον της διατροφικής ασφάλειας και κυριαρχίας του πλανήτη στα χέρια τους.

Υπάρχουν, σήμερα, τεράστιες προκλήσεις, τόσο για την τροφή όσο και για τη γεωργία αυτή καθαυτή και τους ανθρώπους της. Οι σπόροι αποτελούν στρατηγικό φυσικό πόρο του οποίου τον έλεγχο και την υπεραξία εποφθαλμιούν πολλοί ενώ για μας αποτελεί κοινό αγαθό για το οποίο – όπως για τα υπόλοιπα κοινά αγαθά- τίποτε πιά δεν είναι δεδομένο και γι' αυτό χρειάζεται πάντα να επαγρυπνούμε.

Από Γεωργό σε Γεωργό: Πρόταση του ΑΙΓΙΛΟΠΑ για την αναζωογόνηση της υπαίθρου. Μεταφορά πρακτικής γνώσης, αξιών και έμπνευση για την ασφάλεια τροφίμων και σπόρων

Του **Κώστα Κουτή**

Οι γεωργοί αποτελούν το κλειδί για την επισιτιστική ασφάλεια. Έχουν τη γνώση και μπορούν να παράγουν τρόφιμα ακόμη πιο αποτελεσματικά με γνώμονα την αειφορικότητα των φυσικών πόρων.

Παρά τον κρίσιμο ρόλο τους για την επισιτιστική ασφάλεια, οι γεωργοί σε όλη την Ευρώπη υποφέρουν ήδη από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής μέσω των θερμότερων θερμοκρασιών, των ξηρασιών και των πλημμυρών. Εκτός από την κλιματική αλλαγή, η παγκοσμιοποίηση και ο έλεγχος της αγοράς από ολιγοπώλια, οι δημογραφικές αλλαγές, όπως η αστικοποίηση και η αυξανόμενη κινητικότητα, έχουν οδηγήσει σε υπερ-γήρανση και έλλειψη εργατικού δυναμικού στις αγροτικές περιοχές. Σαν συνέπεια, ο αριθμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην ΕΕ έχει μειωθεί κατά περίπου 37% στη σχετικά σύντομη περίοδο μεταξύ 2005 και 2020, η συντριπτική πλειονότητα των οποίων (περίπου 87%) ήταν μικρές εκμεταλλεύσεις μεγέθους κάτω των 5 εκταρίων (50 στρεμμάτων). Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, υπήρχαν λιγότερες εκμεταλλεύσεις σε κάθε κράτος μέλος, αλλά οι μεγαλύτερες μειώσεις καταγράφηκαν στη Ρουμανία (-32%), στην Πολωνία (-47%), την Ιταλία (-34 %), την Ουγγαρία (-68 %), τη Βουλγαρία (75 %) και την Ελλάδα (ενδεικτική απώλεια 0,3 εκατομμυρίων εκμεταλλεύσεων, ή -36%). Αυτό είναι πολύ σημαντικό και για την Ελλάδα, όπου σχεδόν το ένα τρίτο του πληθυσμού κατοικεί σε αγροτικές περιοχές, ποσοστό που υπερβαίνει τον μέσο όρο της ΕΕ. Η συντριπτική πλειονότητα των

περίπου 700.000 γεωργικών εκμεταλλεύσεων της χώρας είναι σχετικά μικρές, με το μέσο μέγεθος της εκμετάλλευσης να είναι 7 εκτάρια, ενώ πάνω από το 70% αποτελείται από λιγότερο από 5 εκτάρια. Πρόσφατα η υπαίθρος βιομηχανοποιείται με την ανάπτυξη ηλιακών πάρκων μεγάλης κλίμακας, τα οποία αλλοιώνουν πλήρως τον χαρακτήρα του τοπίου. Στις μεγάλες αγροτικές περιοχές οι χρήσεις γης αλλάζουν ραγδαία και λόγω των δυσμενών συνθηκών της κλιματικής αλλαγής, του υψηλού κόστους της γεωργίας και των χαμηλών τιμών των αγροτικών προϊόντων, όλο και περισσότεροι νέοι επιλέγουν άλλους δρόμους διαβίωσης εκτός από τη γεωργία ή μετακομίζουν στις πόλεις.

Επιπλέον μεταξύ 2010 και 2022, η Ελλάδα έχασε 9,79 χιλιάδες εκτάρια φυσικής δασικής έκτασης, δηλ περισσότερο από το 25% της συνολικής δασικής έκτασης.

Είναι πλέον προφανές ότι η επισιτιστική ασφάλεια κινδυνεύει σε όλη την Ευρώπη και στην Ελλάδα.

Είναι πασιφανές, επίσης, ότι χρειάζεται ένας νέος ανθρωπολογικός τύπος γεωργού που θα έχει επαρκείς γνώσεις και ικανότητες για να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της γεωργίας και να επιβιώσει. Ενεργοποιώντας τη μεταφορά πρακτικών γνώσεων και πνεύματος από γεωργό σε γεωργό σχετικά με την αειφορική χρήση των φυσικών πόρων (συμπεριλαμβανομένων των σπόρων, του εδάφους και του νερού) και με τη μακροπρόθεσμη υποστήριξη της κοινότητας, οι υπάρχοντες ή νέοι υποψήφιοι αγρότες θα πρέπει να μπορούν να εμπνευστούν και να αισθανθούν σίγουροι ότι θα συνεχίσουν ή θα επιλέξουν να ασχοληθούν με τη γεωργία στις αγροτικές περιοχές. Αυτό θα διατηρούσε την ελπίδα για επισιτιστική ασφάλεια τόσο στις αγροτικές όσο και στις αστικές περιοχές. Καλούμε, λοιπόν, τα μέλη μας (καλλιεργητές,

κηπουρούς, επιστήμονες, πολίτες κλπ) αλλά και κοινωνικά δίκτυα, δίκτυα αγροτών και δίκτυα σπόρων σε όλη την Ελλάδα σε συστράτευση και συνεργασία για την εύρεση κοινού εδάφους για

1 τη δημιουργία κινήτρων για νέους αγρότες και την αναζωογόνηση εγκαταλελειμμένων αγροτικών περιοχών και

2 Τη δημιουργία μιας κοινότητας αλληλεγγύης προς τους νέους αλλά και τους ήδη απασχολούμενους γεωργούς μας, σε βάθος χρόνου, στο χωράφι, στην αγορά, στο χωριό και τις πόλεις

3 Την συμβολή στην ανάπτυξη ενός νέου συνειδητοποιημένου αλλά και τεχνικά, εμπειρικά επαρκή γεωργού κυρίως μέσα από την μετάδοση γνώσης (εκπαίδευση – μαθητεία) από Γεωργό σε Γεωργό σε αγροκτήματα και σχολεία σπόρων για τη μετάδοση πρακτικών γνώσεων σχετικά με τη αειφόρο γεωργία (βιολογική, αναγεννητική, αγροδασοκομία), την τεχνολογία (εργαλεία, υλικά, σπόροι) και τις χρήσεις (μαγειρική, μεταποίηση, αγορά).

4 Την ανάδειξη των αρχέγονων αξιών και του πνεύματος της γεωργίας μέσω του πολιτισμού (ιστορία, τέχνη, παραδόσεις και έθιμα)

5 Την ενίσχυση συλλογικών και κοινωνικών συστημάτων αλληλεπίδρασης (κοινωνικοί συνεταιρισμοί, ΚΥΓΕΩ, αγορές αγροτών, κοινοτικές τράπεζες σπόρων) για τη μακροπρόθεσμη στήριξη νέων ή νέων αγροτών (και μικρών παραγωγών σπόρων ή φυτωρίων), διασφαλίζοντας την επιβίωσή τους στις αγροτικές περιοχές.

Η πρόταση τίθεται σε διαβούλευση και αναμένουμε την ανταπόκριση και συμμετοχή των κινημάτων σε συνεργατικές και διαδραστικές διαδικασίες.

Επικοινωνία: info@aegilops.gr

Πηγές: <https://agriculture.ec.europa.eu/>, <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics->

Για την ασφάλεια του νερού και της τροφής, την κλιματική και κοινωνική σταθερότητα (απόσπασμα)

Του **Στέφανου Λιούζα**

Βιοκαλλιεργητή - Ηλεκτρολόγου Τεχνολόγου
Μηχανικού
Βασιλειάδα Καστοριάς

Πλανήτης μας είναι ζωντανός, όχι ένας πλανήτης με ζωή επάνω του! Και χάρη σε ορισμένες ιδιότητες της ατμόσφαιράς του, εδώ και δισεκατομμύρια χρόνια έχει σταθερά χαρακτηριστικά που διατηρούν αυτήν την ζωτικότητα στο διηνεκές.

Ένα φαινόμενο της, πρωταρχικά ζωηφόρο, αποκαλέστηκε «θερμοκήπιο». Αυτό το φυσικό θερμοκήπιο διατηρεί σταθερά 33 βαθμούς ψηλότερα την θερμοκρασία της ατμόσφαιρας (επιτρέποντας στην ζωή, όπως την ξέρουμε, να υπάρχει και να εξελίσσεται). Διαμορφώνει αυτό που αποκαλούμε «κλίμα» του πλανήτη εδώ και 4 δισεκατομμύρια χρόνια.

Προφανώς υπήρξαν σημαντικές κλιματικές αναταράξεις στην περίοδο αυτή, αλλά η ζωή συνεχίστηκε με τις ανάλογες αναταράξεις και προσαρμογές.

Αυτό το φαινόμενο του «θερμοκηπίου» διαμορφώνεται, εν πολλοίς, από τέσσερις «παράγοντες»:

- 1 Την ποσότητα επανακτινοβολίας** (θερμικής ενέργειας στο υπέρυθρο φάσμα) που συγκρατεί και ανακυκλώνει ο πλανήτης και η ατμόσφαιρα από την εισερχόμενη από τον ήλιο Ενέργεια (κλιματική ισορροπία και σταθερότητα).
- 2 Το νερό,** που διαμορφώνει κύρια, κατά 95%, τον υδρολογικό κύκλο (κλίμα).
- 3 Το διοξείδιο του άνθρακα,** που συμμετέχει κατά 4%, στον υδρολογικό κύκλο.
- 4 Το μεθάνιο, οξείδιο του αζώτου και αρκετά άλλα αέρια** που συμμετέχουν κατά 1%

Η Γη ως πλανήτης λαμβάνει από τον Ήλιο συνεχώς περίπου 342 watt ενέργειας ανά τετραγωνικό μέτρο, κατά μέσο όρο, και για να διατηρεί σταθερή τη θερμοκρασία της, προφανώς, πρέπει να «επιστρέφει» 342 Watt ανά τετραγωνικό μέτρο πίσω στο διάστημα. Είναι απολύτως αποδεκτό ότι το «ενισχυμένο μη φυσιολογικό» φαινόμενο του θερμοκηπίου έχει ως αποτέλεσμα να διατηρήσουμε επιπλέον 3 watt ενέργειας (σε θερμότητα) ανά τετραγωνικό μέτρο στην ατμόσφαιρα της γης.

Πρέπει να επιστρέψουμε αυτά τα επιπλέον 3 watt, πίσω στο διάστημα!

Το σημαντικό είναι ότι είναι λιγότερο από το 1% της προσπίπτουσας ηλιακής ακτινοβολίας που έρχεται στη Γη οπότε, ναι, έχουμε πρόβλημα, ναι, είναι επιτακτικό, αλλά είναι 1% διόρθωση στην παγκόσμια παραγωγή θερμότητας! (Ητοι: είναι ακόμη σε ανθρώπινα μέτρα οι δυνατότητες διόρθωσης!)

Ωστόσο, η διατήρηση αυτής της «πλεονάζουσας» ενέργειας στην ατμόσφαιρα έχει ισχυρές και δραματικές συνέπειες όπως:

Την μερική ενίσχυση της θερμοκρασίας του θερμοκηπίου (από το 1750, έχουμε αύξηση της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη κατά 0,75 βαθμούς Κελσίου, μέχρι σήμερα, και κατά 1,5 βαθμούς επ' απειλή σε λίγα χρόνια) και την ραγδαία εντατικοποίηση επικίνδυνων και ακραίων υδρολογικών φαινομένων που βιώνουμε, ήδη, παντού στον

κόσμο (καταιγίδες καταστροφικές, τυφώνες, πλημμύρες). Αυτό έχει τεκμηριωθεί και δεν έχει δεχτεί καμιά επιστημονική αμφισβήτηση, απειλώντας με κατάρρευση την οικονομία, τη ασφάλεια τροφίμων και νερού, εν γένει την κοινωνική σταθερότητα.

Πέρα από την «επέκταση» της τροπικής ζώνης κατά 250- 300 χιλιόμετρα Βόρεια και Νότια του Ισημερινού έχουμε και μεγάλη αύξηση των «γυμνών», ακάλυπτων από βλάστηση, επιφανειών που προκαλούν σημαντική αύξηση της θερμικής επανακτινοβολίας τους και σε υψηλές θερμοκρασίες. Αυτή η υψηλή (και πλεονάζουσα) επανακτινοβολία έχει άμεση συνέπεια την βαθμιαία απομείωση των βροχοπτώσεων κατά τους θερινούς, ιδιαίτερα, μήνες, διότι δημιουργεί θύλακες υψηλής πίεσης που δεν «διαπερνώνται» από τις σχετικά χαμηλότερες πιέσεις των βροχοφόρων φορτίων των νεφών.

Και όταν εκδηλώνονται βροχές ή καιρικά φαινόμενα, έχουν πιο ακραία έκφραση, όπως είναι οι πλημμύρες, οι εκτεταμένες διαβρώσεις φυτικής γης και οι μεγάλες και πολύ γρήγορες απορροές του βρόχινου νερού στην θάλασσα (ανεβάζοντας τη στάθμη της κατά 2,5 χιλιοστά ετησίως), ενισχύοντας έτσι και τα φαινόμενα της ξηρασίας.

Το νερό, δεν μπορεί να «εκπληρώνει» σταδιακά, τις φυσιολογικές του «αποστολές» και λειτουργίες, όπως η επαρκής (σε ποσότητα και χρόνο) ενυδάτωση των τοπιών, η ενίσχυση της βλάστησης και της φωτοσύνθεσης και της φυσικής «ψύξης» της ατμόσφαιρας μέσω της διαπνοής και της δημιουργίας εκ νέου βροχοφόρων νεφών από τον λεγόμενο «μικρό κύκλο» του, στις χερσαίες επιφάνειες!

Αυτός, λοιπόν, ο «μικρός κύκλος» του νερού, έχει διαταραχτεί «τα μάλλα», από την ανθρωπινή διαχείριση του περιβάλλοντος (αποδασώσεις, απομειώσεις πράσινης βλάστησης, καταστροφικές καλλιεργητικές τεχνικές, καταστροφές βιοτόπων εμπλουτισμού των υδροφόρων, υπερφόρτωση της ατμόσφαιρας με ρύπους, σκόνες, χημικές ενώσεις, αέρια που εμποδίζουν την φυσιολογική πυρηνοποίηση - συμπύκνωση του νερού σε βροχοφόρα νέφη, καταστροφές βοσκοτόπων, λιβαδιών, βιοσυστημάτων, ελαχιστοποίηση της ικανότητας των καλλιεργήσιμων γαιών να συγκρατούν νερό από την δραματική απομείωση της οργανικής τους ουσίας...).

Αυτή η τάση ενισχύεται εκθετικά, καθώς καταστρέφεται περισσότερη γη, αποψιλώνεται βλάστηση, καίγονται δάση, βοσκοτόποι και ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, από την (και άνευ μέτρου) Εγκατάσταση Φ/Β και Αιολικών Βιομηχανικών Συστημάτων (ΒΕΠΕ), σε τεράστιες εκτάσεις.

Έχουν «κατατεθεί» αξιολογες αναφορές για την επίπτωση και την συμβολή τους στο φαινόμενο των εκτεταμένων πλέον «ξηρών θόλων» ή «θερμικών νησίδων». Πλέον το φαινόμενο δεν είναι περιορισμένες νησίδες επάνω από μεγαλουπόλεις, πεδιάδες ή τοπία, αλλά σχεδόν όλη η χερσαία επιφάνεια του πλανήτη, ιδιαίτερα δε οι έσως - ενδοχώρες. Όσο πιο «ξηρή» γίνεται η επιφάνεια της γης τόσο μεγαλύτερη αποβαίνει η επανακτινοβολία (από την εισερχόμενη ενέργεια του Ήλιου) και εξ αυτού η υπερθέρμανση της ατμόσφαιρας, ξεπερνώντας τα «όρια» ισορροπίας της ζωής, εκατομμυρίων χρόνων. Οι συνέπειες καθίστανται, πολύ γρήγορα πλέον, ανυπέρβλητες από τα οικονομικά και κοινωνικά στάτους και τους σημερινούς ανθρώπινους πολιτισμούς στον μικρό και μοναδικό μας ζωντανό πλανήτη στο γνωστό σύμπαν!

Η συμβολή της «νεότευκτης» τεχνολογίας των Φ/Β και Αιολικών στην «απόρριψη» θερμικής ενέργειας στην ατμόσφαιρα είναι πολλαπλάσια από τις μέχρι σήμερα

γνωστές μορφές παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (από 4 έως 7 φορές παραπάνω για την ίδια ποσότητα ενέργειας) αλλά και από τις διαχρονικές απορρίψεις από πιο κλασικές, απομειωτικές περιβαλλοντικά, ανθρωπογενείς δραστηριότητες (αποψιλώσεις δασών, χημική και αρόσιμη γεωργία, υπερβόσκηση ή και αποβόσκηση βοσκοτόπων, πυρκαγιές... από 2 έως 4 φορές παραπάνω).

Πως θα αποτρέψουμε λοιπόν αυτά τα ακραία υδρολογικά φαινόμενα και θα δροσίσουμε το κλίμα ώστε να αντισταθμιστεί η υπερθέρμανση (κατά τόπους και ευρύτερα) που οδηγεί σε αυτά;

Σημαντική ριζοσπαστική πρόταση είναι να στραφούμε στην φύση και να την «ρωτήσουμε» πως τα κατάφερε εδώ και 4 δισεκατομμύρια χρόνια να δροσίξει τον πλανήτη και πως ρυθμίζει την θερμική δυναμική του... και, «ρωτώντας» την, διαφαίνεται ότι... Μπορούμε ακόμη να ψύξουμε με ασφάλεια το κλίμα, αν μπορούμε να αποκαταστήσουμε τις φυσικές υδρολογικές διαδικασίες ψύξης της Γης!

Αυτές ρυθμίζουν εδώ και 4 δις χρόνια το κλίμα μαζί με το φυσικό θερμοκήπιο του πλανήτη μας! Σήμερα, με την απομείωση του πράσινου, που κατήλθε στο 50% περίπου από ο,τι πριν 10.000 χρόνια, βρίσκεται σε ελάχιστο όριο για να εξισορροπεί, κάπως ακόμη, τις ραγδαίες διακυμάνσεις των κλιματολογικών φαινομένων, πριν αυτά επιφέρουν κατάρρευση των οικοσυστημάτων όπως τα ξέρουμε και βιώνουμε. (Κατά βάση δηλαδή να "αποκαταστήσουμε" τις ροές του νερού στην ατμόσφαιρα και να ενισχύσουμε τη φυσικές διεργασίες "δροσιισμού" της.

Διατηρώντας τις επιφάνειες του εδάφους προστατευμένες, ενυδατωμένες και δροσερές, θα εκπέμψουν εκ νέου πολύ λιγότερη θερμότητα. Έτσι, μπορούμε να απορρίψουμε μαζικά και απευθείας τον ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΟΔΗΓΟ ΤΟΥ «ΤΕΧΝΗΤΟΥ» ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ, **γιατί εξ ορισμού ένα αέριο του θερμοκηπίου δεν μπορεί να απορροφήσει θερμότητα που δεν ακτινοβολείται εκ νέου!**

Από το 2015 (πολύ πρόσφατα δηλαδή), προτείνονται στα διεθνή forum μια σειρά τεκμηριωμένες και αποτελεσματικές λύσεις

και μέτρα στα πλαίσια της «αλλαγής παραδείγματος» πέρα από την «ελλειμματική» θεωρία και πρακτική του Διοξειδίου του Άνθρακα, από διεθνείς συλλογικότητες, τεχνικούς, επιστήμονες, παραγωγούς τροφής.

Η κεντρική λογική τους είναι μέτρα που, αποκαθιστούν τους «μικρούς κύκλους» νερού, τις «βιοτικές αντλίες» νερού (την συνέχεια δασικών βιοσυστημάτων στις ενδοχώρες και στις Ηπείρους), προσβλέπουν στην αύξηση της πράσινης βλάστησης σε έκταση και χρόνο, που με την σειρά τους βελτιστοποιούν τις βροχοπτώσεις, την μεγαλύτερη ενυδάτωση των εδαφών, την αύξηση της φωτοσυνθετικής διεργασίας, την βελτίωση του ποσοστού διαπνοής των φυτών και εξ αυτού τον φυσικό «δροσιισμό» του πλανήτη (5% στην αύξηση του πράσινου ισοσκελίζει την κατά 1% παρακράτηση θερμικής ενέργειας στην ατμόσφαιρα και στο φυσικό θερμοκήπιο), την επαναφορά μεγάλου μέρους του άνθρακα της ατμόσφαιρας (και των θαλασσών κατ' επέκταση) από την μορφή του Διοξειδίου του Άνθρακα σε σταθερό Άνθρακα στα εδάφη (φυσικά ζάχαρα, ξύλο, βλάστηση, καρποί, οργανική ουσία), στην αύξηση εν τέλει των αποδόσεων και της καλλιεργήσιμης γης και στην διεύρυνση της διατροφικής ασφάλειας και ακεραιότητας.

Ανεξάρτητα με τις κοσμοαντιλήψεις μας, τις απόψεις μας πάνω στο μέγα πρόβλημα της λεγόμενης «κλιματικής αλλαγής ή κρίσης», δεν μπορούμε να αρνηθούμε τα πρακτικά, επωφελή και ασφαλή μέτρα που θα μετριάσουν τα υδρολογικά άκρα και εξ αυτού τις οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες στα βιοσυστήματα του πλανήτη!

Αναλυτικότερα το άρθρο με αναφορές και παραπομπές στο blog <https://liouzasstefanos.blogspot.com/>

Ο ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ στο 1ο Πανελλήνιο Αγροδασικό Συνέδριο

Της **Δήμητρας Μαγοπούλου**
Γεωπόνου, ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ

17-19_10_2024
ΚΑΡΠΕΝΗΣΙ

Στις 17-19 Οκτωβρίου του 2024 πραγματοποιήθηκε το 1ο Πανελλήνιο Αγροδασικό Συνέδριο στο Καρπενήσι, το οποίο συνδιοργανώθηκε από το Ελληνικό Αγροδασικό Δίκτυο και το Τμήμα Δασολογίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών στο Καρπενήσι. Το κεντρικό θέμα του συνεδρίου ήταν ο ρόλος της αγροδασοπονίας στο παρελθόν, το παρόν και το μέλλον. Το συνέδριο παρακολούθησαν επιστήμονες από διάφορους κλάδους, νέοι γεωργοί, φοιτητές και άνθρωποι της πράξης. Ο ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ συμμετείχε στο συνέδριο με γραπτή ανακοίνωση με τίτλο: "Οικολογικό αγρόκτημα Biofru στην Καστοριά - Περίπτωση συνδυασμού αγροδασικού σχεδιασμού, διατήρησης φυτογενετικών πόρων και οργανικής βελτίωσης φρούτων στα πλαίσια του έργου InnOBreed."

Τα αγροδασικά συστήματα είναι μορφές χρήσης γης όπου σκόπιμα συνδυάζονται οπωροφόρα ή άγρια δέντρα με γεωργικές καλλιέργειες και βόσκησι αγροτικών ζώων στο ίδιο κομμάτι γης και την ίδια χρονική περίοδο. Η αγροδασοπονία παγκόσμια ανα-

γνωρίζεται ως ένα πολύ σημαντικό μέσο επίτευξης των στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ. Για τον λόγο αυτό καταβάλλονται μεγάλες προσπάθειες διατήρησης και ενδυνάμωσης των παραδοσιακών αγροδασικών συστημάτων και εγκατάστασης νέων, όπου οι περιβαλλοντικές και κοινωνικές συνθήκες είναι κατάλληλες.

Η Ελλάδα έχει την τύχη το 23% της έκτασής της να καλύπτεται από παραδοσιακά αγροδασικά τοπία, ιδιαίτερα σε ορεινές και νησιωτικές περιοχές, όπου η εντατικοποίηση των χρήσεων γης υπήρξε σχετικά περιορισμένη. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε μια στιγμή που η ανάγκη εφαρμογής αειφόρων πρακτικών, προσαρμοσμένων στις τοπικές ανάγκες και ιδιαιτερότητες είναι ευρέως αποδεκτή.

Η αγροδασοπονία λοιπόν δεν είναι μια καινούρια τάση, είναι ένα παμπάλαιο πολυχρηστικό μοντέλο αξιοποίησης της γης που προωθεί την αειφορία και την βιοποικιλότητα στους αγρούς.

Σε παλαιότερες εποχές όπου η αφθονία και η προσβασιμότητα σε αγαθά ήταν αρκετά περιορισμένη, οι άνθρωποι προσπαθούσαν από το κομμάτι γης που τους αναλογούσε να πετύχουν την αυτάρκεια. Έτσι χρησιμοποιούσαν την εναλλαγή καλλιεργειών ώστε να έχουν σοδειά όλο τον χρόνο, αξιοποιούσαν την ξυλεία που τους προσέφεραν δασικά είδη δέντρων που είχαν στο κτήμα τους αλλά και τους καρπούς των οπωροφόρων. Όλα αυτά σε συνδυασμό με την κτηνοτροφία, άλλοτε σε μεγαλύτερη κλίμακα και άλλοτε σε μικρότερη, τους προσέφεραν όλα όσα χρειαζόταν. Σήμερα το ποσοστό της γεωργικής γης που εγκαταλείπεται αυξάνεται όλο και περισσότερο. Ο αγροτικός τομέας όλο και υποβαθμίζεται και τα κίνητρα που παρέχει στους νέους δεν είναι αρκετά ελκυστικά. Τα αγροδασικά συστήματα στοχεύουν στο να δώσουν καλύτερες απολαβές στον ίδιο τον παραγωγό χτίζοντας παράλληλα ένα πιο αειφόρο μέλλον.

Ένα ακόμα πρόβλημα των τελευταίων ετών είναι η ραγδαία μείωση της βόσκησης. Αυτό προκαλεί προβλήματα σε διάφορους τομείς. Τα βοσκοτόπια που κάποτε έσφριζαν από ζωή, τώρα είναι εγκαταλελειμμένα κομμάτια γης στα οποία εξαπλώνονται ανεξέλεγκτα θαμνώδη είδη. Έτσι τα οικοσυστήματα υποβαθμίζονται και δεν προβλέπεται καμία πράξη αντιστροφής αυτής της τάσης.

Κατά την διάρκεια του συνεδρίου πολλές απόψεις και προβληματισμοί διατυπώθηκαν γύρω από τον αγροδασικό τομέα. Την τελευταία ημέρα του συνεδρίου και με τη λήξη των ομιλιών ακολούθησε συζήτηση μεταξύ των συνέδρων και του προεδρείου, κατά την οποία συμφωνήθηκαν οι ανάγκες και τα αιτήματα τα οποία διαμόρφωσαν το ψήφισμα του 1ου Πανελλήνιου Αγροδασικού Συνεδρίου. Έτσι το εν λόγω ψήφισμα αιτείται:

- Την **επίσημη αναγνώριση** των αγροδασικών συστημάτων ως ξεχωριστή κατηγορία χρήσης γης με τις αναγκαίες υποκατηγορίες και στη συνέχεια την απογραφή και συμπερίληψή τους σε όλες τις χαρτογραφίες που αφορούν τη διαχείριση της γης, όπως οι δασικοί χάρτες, το σύστημα καταγραφής καλλιεργειών κλπ.
- Τη **νομική προστασία** των αγροδασικών συστημάτων στο πλαίσιο της νομοθεσίας για τη χωροταξία.
- Την **αναγκαιότητα για εκπαίδευση** και ενίσχυση των γεωργών και κτηνοτρόφων

για τη διάσωση και τη συνέχιση της διατήρησης των παραδοσιακών αγροδασικών συστημάτων.

- Την **άμεση ένταξη** της δημιουργίας αγροδασικών συστημάτων στα μέτρα του Πυλώνα II του ΣΣ ΚΑΠ (2023-2027), στην επόμενη διαδικασία αναθεώρησής τους και αξιοποίησής τους στα σχετικά χρηματοδοτικά εργαλεία του Πυλώνα I καθώς και την διασφάλιση ότι οι πόροι που θα χορηγηθούν για την εφαρμογή τους δεν θα ανακατευθυνθούν σε άλλες δράσεις.
- Την **προβολή των αξιών και των δυνατοτήτων** της αγροδασοπονίας στους δημόσιους φορείς, στους γεωτεχνικούς επιστήμονες και στους αγρότες με οργάνωση σχετικής ευρείας ενημερωτικής καμπάνιας και την εξασφάλιση της διάθεσης σχετικών πόρων και αξιοποίηση των δημόσιων ΜΜΕ, ακαδημαϊκών ιδρυμάτων και επιμελητηρίων.
- Τη **διευκόλυνση ένταξης** της αγροδασοπονίας στα προγράμματα σπουδών των σχετικών ΑΕΙ.
- Τη **στήριξη προγραμμάτων βιωματικής εκπαίδευσης** σε επαγγελματίες, μαθητές και φοιτητές και νέους αγρότες μέσω της αξιοποίησης δικτύου πιστοποιημένων επισκέψιμων αγροκτημάτων και εκτάσεων.
- Τη **σύνδεση των αγροδασικών συστημάτων με εμβληματικά πιστοποιημένα αγροτικά προϊόντα** όπως η φέτα, για την ενδυνάμωση της θέσης των προϊόντων

αυτών στην αγορά και την αναγνώριση της προσφοράς τους στην παραγωγή τους.

Η αγροδασοπονία έχει πολλά να προσφέρει καθώς διαθέτει μια φιλοσοφία αιετορική σε μακροχρόνιο πλαίσιο, κουβαλάει μνήμες και ιστορία και μπορεί να μας διδάξει πολλά για την ισορροπία και την σοφία με την οποία λειτουργεί η φύση μαζί με τον άνθρωπο. Το σημερινό πλαίσιο της μονοκαλλιέργειας, της χρήσης χημικών σκευασμάτων για την μεγιστοποίηση της απόδοσης και η επερχόμενη επικινδυνότητα για την υγεία του γεωργού αλλά και του καταναλωτή φαντάζει πολύ μακρινό μπροστά στην πολυεπίπεδη υπόσταση ενός αγροδασικού αγροκτήματος. Έτσι το μέλλον της αγροδασοπονίας στην Ελλάδα μπορεί να δώσει λύσεις και κίνητρα στις ορεινές περιοχές αλλά και στον κάμπο με έναν διαφορετικό τρόπο διαχείρισης του αγρού που θα προσφέρει πολλαπλά οφέλη στον γεωργό αλλά και στην ίδια τη γη.

Χρήσιμες πληροφορίες:

στην ιστοσελίδα 1^{ου} Πανελληνίου Αγροδασικού Συνεδρίου:
<https://conference.agroforestry.gr/>

καθώς και στην ιστοσελίδα του ΑΙΓΙΛΟΠΑ
<https://aegilops.gr/to-ergo-innobreed-kai-to-akroktima-biofru-sto-lo-pane>

ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ

Με θλίψη αποχαιρετούμε την Καθηγήτρια Γεωργίας Κα **Στέλλα Γαλανοπούλου - Σενδουκά** η οποία υπήρξε μέλος της Επιστημονικής Συμβουλευτικής Επιτροπής του ΑΙΓΙΛΟΠΑ μαζί με τον αείμνηστο Νίκο Σταυρόπουλο, Δ/ντή της Τράπεζας Γενετικού Υλικού.

Στην Κα Γαλανοπούλου οφείλουμε απέραντο σεβασμό και τιμή για τις πολύτιμες γνώσεις, την καθοδήγηση και αμέριστη συμπαράσταση στο έργο μας για τη διατήρηση- αξιοποίηση των παραδοσιακών ποικιλιών και την προώθηση της βιολογικής γεωργίας και αλλά και για το εξαίρετο ήθος και ειλικρίνεια που την διέκρινε.

Πανερωπαϊκό Δίκτυο Συμβούλων Βιολογικής Γεωργίας

Ο ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ συμμετέχει ενεργά στο έργο Organic Advice Network, το οποίο έχει στόχο να δημιουργήσει ένα πανευρωπαϊκό Δίκτυο με Συμβούλους Βιολογικής Γεωργίας καθώς και να ενδυναμώσει τις υπηρεσίες που ήδη παρέχουν συμβουλές βιολογικής γεωργίας. Στο έργο αυτό συμμετέχουν 18 εταίροι από 15 διαφορετικές χώρες αποτελούμενοι από οργανισμούς συμβουλευτικής, ερευνητικά ινστιτούτα και μεγάλες οργανώσεις. Το έργο συντονίζεται από την IFOAM Organics Europe με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το έργο ξεκίνησε τον Απρίλιο του 2024 και θα διαρκέσει ως τον Απρίλιο του 2028.

Η ΕΕ έχει θέσει τον στόχο να φτάσει τουλάχιστον το 25% των βιολογικών γεωργικών εκτάσεων έως το 2030. Με την αύξηση του ενδιαφέροντος για τον βιολογικό τομέα, γίνεται όλο και πιο σημαντική η ύπαρξη συμβούλων βιολογικής γεωργίας. Το δίκτυο απευθύνεται σε έμπειρους συμβούλους βιολογικής γεωργίας αλλά και σε συμβούλους συμβατικής γεωργίας καθώς επίσης και σε νέους απόφοιτους που είναι πρόθυμοι να αποκτήσουν δεξιότητες συμβουλευτικής. Στα πλαίσια του στόχου αυτού, μέσω του Organic Advice Network, διεξήχθη έρευνα με σκοπό να χαρτογραφηθεί η ποικιλομορφία των σχετικών συμβουλευτικών υπηρεσιών στην Ευρώπη, με την ευρεία έννοια. Με τον τρόπο αυτό έγινε προσπάθεια συμπερίληψης στον χάρτη όλων των εμπλεκόμενων συμβούλων, εξειδικευμένων αλλά και συμβατικών γεωπόνων που παρέχουν συμβουλές Βιολογικής Γεωργίας. Ο χάρτης στοχεύει να δημιουργήσει μια σαφή κατανόηση των σύγχρονων συμβουλευτικών υπηρεσιών σε όλη την Ευρώπη, να δώσει ορατότητα στους συμβούλους και να υποστηρίξει την ανάπτυξη στον τομέα της Βιολογικής Γεωργίας.

Στη συμβουλευτική οι γεωπονικές γνώσεις δεν είναι το μόνο απαραίτητο εφόδιο για έναν σύμβουλο. Είναι πολύ σημαντικό να δημιουργείται ένα κλίμα εμπιστοσύνης και ανοιχτής επικοινωνίας με τους γεωργούς. Οι κοινωνικές δεξιότητες των συμβούλων είναι κάτι για το οποίο σπάνια βρίσκεται η ευκαιρία για εκπαίδευση. Μέσω του συγκεκριμένου έργου οι συμμετέχοντες θα επιμορφωθούν ως προς τον τρόπο προσέγγισης των γεωργών και διαχείρισης των κοινωνικών δεξιοτήτων τους.

Νέος κύκλος επισκέψεων θα πραγματοποιηθεί και για το 2026. Στις Εκπαιδευτικές Επισκέψεις μπορούν να συμμετάσχουν σύμβουλοι βιολογικής γεωργίας, συμβατικοί σύμβουλοι αλλά και νέοι απόφοιτοι που ενδιαφέρονται να αποκτήσουν δεξιότητες συμβουλευτικής. **Μέσω του έργου αυτού υπάρχει δυνατότητα κάλυψης των δαπανών της Εκπαιδευτικής Επίσκεψης, σε συνεννόηση με τον ΑΙΓΙΛΟΠΑ.**

Περισσότερες πληροφορίες για το αναλυτικό πρόγραμμα των επισκέψεων και την φόρμα εγγραφής θα βρείτε

στην ιστοσελίδα του ΑΙΓΙΛΟΠΑ
www.aegilops.gr

Κατά τη διάρκεια του έργου θα πραγματοποιηθούν **30 Εκπαιδευτικές Επισκέψεις σε 5 διαφορετικές γεωγραφικές ζώνες** και θα πραγματοποιηθούν **διαδικτυακά μαθήματα**, εκ των οποίων ένα βασικό για τις **αρχές της βιολογικής γεωργίας** και τη **διαδικασία μετατροπής από συμβατική σε βιολογική**, δέκα μαθήματα για έμπειρους συμβούλους σχετικά με **καινοτόμες πρακτικές στη βιολογική γεωργία** και πέντε μαθήματα για τις **κοινωνικές δεξιότητες των συμβούλων**.

Η **πρώτη Εκπαιδευτική Επίσκεψη** πραγματοποιήθηκε στις 25-27 Μαρτίου στο Friuli της Ιταλίας με θέμα τα βιολογικά συστήματα αμπελοκαλλιέργειας. Οι επερχόμενες Εκπαιδευτικές Επισκέψεις για το 2025 έχουν προγραμματιστεί ως εξής:

- **2η Εκπαιδευτική Επίσκεψη:** 16-18 Ιουνίου 2025, Ribatejo/Alentejo Πορτογαλίας με θέμα: «Γνωρίστε την πραγματικότητα των αροτραίων καλλιεργειών στο κέντρο της Πορτογαλίας».
- **3η Εκπαιδευτική Επίσκεψη:** 21-23 Οκτωβρίου 2025, Galicia Ισπανίας με θέμα: «Βιολογική παραγωγή γάλακτος σε κλιματικά ευάλωτες περιοχές».

ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ

Προσαρμοσμένα πρωτόκολλα εγγραφής – Περίπτωση του μαλακού σιταριού στην Ελλάδα (έργο LIVESEEDING)

Του **Κώστα Κουτή**

Γεωπόνου, μέλους της Κοινοπραξίας Ευρωπαίων Οργανικών Βελτιωτών (ECOBP)

Ο Ευρωπαϊκός Κανονισμός ΕΕ 2018/848 επιτρέπει την εμπορία «βιολογικής ποικιλίας κατάλληλης για βιολογική παραγωγή». Αυτή ορίζεται ως ποικιλία που χαρακτηρίζεται από υψηλό επίπεδο γενετικής και φαινοτυπικής ποικιλομορφίας μεταξύ μεμονωμένων αναπαραγωγικών μονάδων και είναι αποτέλεσμα οργανικής βελτίωσης.

Οι δραστηριότητες οργανικής βελτίωσης, οι οποίες διεξάγονται υπό βιολογικές συνθήκες καλλιέργειας, επικεντρώνονται στη βελτίωση της γενετικής ποικιλότητας ενώ βασίζονται στη φυσική αναπαραγωγική ικανότητα, καθώς και στην απόδοση, στην αντοχή στις ασθένειες και στην προσαρμογή σε διάφορες τοπικές πεδοκλιματικές συνθήκες. Για τις βιολογικές ποικιλίες, προγραμματίστηκε περίοδος επτά ετών (από το 2023) για ένα προσωρινό πείραμα, που θα πρέπει να συμβάλει στον καθορισμό ειδικών και προσαρμοσμένων κριτηρίων που σχετίζονται με την περιγραφή των χαρακτηριστικών αυτού του υλικού και στον καθορισμό των συνθηκών που ισχύουν για την παραγωγή και την εμπορία του. Για τα χαρακτηριστικά Διακριτότητας, Ομοιομορφίας και Σταθερότητας (ΔΟΣ) προβλέπεται ότι ενδέχεται οι βιολογικές ποικιλίες να υπόκεινται σε λιγότερο αυστηρή εξέταση για ομοιομορφία. Για φυτά αροτραίων (όπως πχ το σιτάρι), η εξέταση για καλλιέργεια και χρήση (ΚΑΧ) διενεργείται υπό βιολογικές συνθήκες. Οι ειδικές ανάγκες και στόχοι της βιολογικής γεωργίας λαμβάνονται υπόψη κατά την εξέταση της ποικιλίας και κατά την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της εξέτασης. Εξετάζονται η αντοχή στις ασθένειες ή η ανοχή, καθώς και η προσαρμογή στις ποικίλες τοπικές εδαφοκλιματικές συνθήκες.

Διαλογές προηγούμενων ετών μαλακού σιταριού που προέρχονται από εγχώριους αβελτίωτους γενοτύπους εξετάστηκαν τις καλλιεργητικές περιόδους 2023 και 2024 στη Θεσσαλονίκη (Αγρόκτημα του Ινστιτούτου Γενετικής Βελτίωσης και Φυτογενετικών Πόρων- ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ) για χαρακτηριστικά αυξημένης προσαρμοστικότητας σε συνθήκες βιολογικής γεωργίας και μειωμένων εισροών (πχ πρώιμη ευρωστία, ανταγωνισμός στα ζιζάνια, αντοχή στις ασθένειες, απόδοση). Επίσης εξετάστηκαν για προσαρμοσμένα κριτήρια ΔΟΣ για τις βιολογικές ποικιλίες (πχ ομοιομορφία) ενώ αναμένεται (2025) η περαιτέρω εξέταση τους για προσαρμοσμένα κριτήρια ΚΑΧ σε βιολογικές καλλιεργητικές συνθήκες.

Τέλος, στα πλαίσια του ευρωπαϊκού έργου LIVESEEDING και του Οργανισμού Ευρωπαίων Οργανικών Βελτιωτών (ECOBP), προσαρμοσμένα πρωτόκολλα αναμένεται να διαμορφωθούν και προταθούν για ένα πλήθος καλλιεργειών (κηπευτικά, αροτραίες) ως Βιολογικές Ποικιλίες με μεγαλύτερο βαθμό ετερογένειας, όπως εννοείται στην οδηγία 2022/1647 της ΕΕ και στα πλαίσια περιόδου «προσωρινής παρέκκλισης».

Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020:

Κατοχύρωση τεσσάρων εμβληματικών παραδοσιακών ποικιλιών της χώρας

Στα πλαίσια του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014 – 2020 (Μέτρο 16), και ειδικότερα του Υπομέτρου 16.1 – 16.2 «Ίδρυση και λειτουργία Επιχειρησιακών Ομάδων της Ευρωπαϊκής Σύμπραξης Καινοτομίας για την παραγωγικότητα και τη βιωσιμότητα της γεωργίας», ολοκληρώνεται τους επόμενους μήνες επιτυχώς η υλοποίηση των παρακάτω πράξεων περιφερειακής εμβέλειας, με τίτλο:

1. **«Σίκαλη Βεύης:** Βελτίωση της παραγωγικότητας και της σταθερότητας, για καλλιέργεια σε βιολογικά περιβάλλοντα ή σε περιβάλλοντα χαμηλών εισροών, με παράλληλη ανάδειξη της διατροφικής αξίας» (M16ΣΥΝ2-00321).
2. **«Φασόλι και Φάβα Φενεού:** Αναβάθμιση αγρονομικής αξίας και κατοχύρωση των παραδοσιακών ποικιλιών» (M16ΣΥΝ2-00502).
3. **«Φάβα Σαντορίνης:** Βελτίωση παραγωγικότητας, παραγωγή υγιούς πολλαπλασιαστικού υλικού και περιγραφή της παραδοσιακής ποικιλίας και ανάπτυξη προσαρμοσμένων καλλιεργούμενων υλικών» (M16ΣΥΝ2- 00135).
4. **«Αναβάθμιση της αγρονομικής αξίας του Πλακέ φασολιού Πρεσπών για την εγγραφή και κατοχύρωση της παραδοσιακής ποικιλίας»** (M16ΣΥΝ2-00181).

Οι πράξεις συμπεριέλαβαν διάφορα πιλοτικά καινοτόμα μέτρα που συμβάλλουν στην κατοχύρωση (ταυτοποίηση, εγγραφή στους εθνικούς καταλόγους ως Παραδοσιακή Ποικιλία), αξιοποίηση (βιολογική γεωργία/μειωμένες εισροές), ανταγωνιστικότητα (μείωση κόστους παραγωγής), ποιότητα (διατροφική αξία) των εν λόγω τοπικών ποικιλιών καθώς, επίσης, και εκπαίδευση των παραγωγών/παραγωγικών φορέων για την ορθολογική διαχείριση σπορο- παραγωγής τους ή/και την εφαρμογή ορθών γεωργικών πρακτικών.

Στις μέχρι σήμερα συναντήσεις του έργου με παραγωγούς και συνεταιριστικές οργανώσεις που συμμετέχουν στα έργα επισημάνθηκαν οι λόγοι για τους οποίους είναι σημαντική η Κατοχύρωση με Καταγραφή στον Εθνικό Κατάλογο Ποικιλιών: Ενώ το σύστημα γεωγραφικών ενδείξεων της ΕΕ (Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης, Προστατευόμενη Γεωγραφική Ένδειξη, Εγγυημένο Παραδοσιακό Ιδιότυπο Προϊόν) προστατεύει τις ονομασίες των προϊόντων που προέρχονται από συγκεκριμένες περιοχές και έχουν ειδικές ιδιότητες ή χαίρουν φήμης που συνδέεται με την τοπική παραγωγή, η εγγραφή των παραδοσιακών αβελτίωτων ποικιλιών στον Εθνικό Κατάλογο Ποικιλιών (ως διατηρητέες) κατοχυρώνει τα ακόλουθα:

- **Αναγνώριση της ποικιλίας** (ως σπόρος) και του ονόματός της
- **Αναγνώριση της περιοχής καταγωγής** της
- **Προστασία της ταυτότητάς** της
- **Προστασία εμπορικής εκμετάλλευσης** (βιοπειρατία)

Η εγγραφή επίσης δίνει τη δυνατότητα της σποροπαραγωγής (από το Συν/σμό ή άλλη σποροπαραγωγική επιχείρηση) και της βιολογικής σποροπαραγωγής με το νέο πλαίσιο στη Β.Γ. Επιπλέον υπάρχει δυνατότητα και διαφάνεια περαιτέρω επιλογής και βελτίωσης με γνώμονα την προσαρμογή στην κλιματική κρίση και εξέλιξη της ποικιλίας.

Τέλος συστήνεται η εγγραφή παραδοσιακών τεχνικών και γνώσεων που σχετίζονται με τις παραδοσιακές ποικιλίες στην Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά της Ελλάδας (Εθνικό Ευρετήριο) <https://ayla.culture.gr/>

Περισσότερες πληροφορίες για τα έργα θα βρείτε στους ιστοτόπους:

Σίκαλη Βεύης: www.sikali-vevis.gr
 Φασόλι & Φάβα Φενεού: www.fasoli-fava-feneou.gr
 Φάβα Σαντορίνης: www.fava-santorinis.gr
 Πλακέ Φασόλι Πρεσπών: www.fasoli-prespon.gr

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΣΤΙΑ ΤΩΝ ΣΠΟΡΩΝ: Οικολογικές μέθοδοι απολύμανσης

(από το διαδικτυακό σεμινάριο
του Αιγίλοπα με το
Δίκτυο Σπόρων ΣΙΤΩ)

Στις 10 Φεβρουαρίου 2025 πραγματοποιήθηκε διαδικτυακή συζήτηση με θέμα την **υγεία και ευρωστία των σπόρων** με τη συνεργασία του **ΑΙΓΙΛΟΠΑ** και του **Δικτύου Παραδοσιακών Σπόρων ΣΙΤΩ**. Δόθηκε η ευκαιρία να συζητηθούν κλασικές οικολογικές πρακτικές αλλά και σύγχρονες γνώσεις και προσεγγίσεις (πρόληψης, θεραπείας και ενδυνάμωσης) για υγιή, ποιοτικό σπόρο που εξασφαλίζει δυνατά και ανθεκτικά φυτά.

Για τη διατήρηση της υγείας και της ευρωστίας των σπόρων πολύ σημαντικό στάδιο αποτελεί η απολύμανση των σπόρων πριν την αποθήκευση. Υπάρχουν μέθοδοι που μπορούν να εφαρμοστούν τόσο σε οικιακή κλίμακα όσο και σε μεγαλύτερη κλίμακα αναλόγως τις ανάγκες που υπάρχουν.

Οποιαδήποτε μέθοδος απολύμανσης σπόρων θα πρέπει αρχικά να δοκιμάζεται σε μικρό δείγμα των σπόρων καθώς οι σπόροι διαφορετικών ειδών φυτών έχουν διαφορετικές ανάγκες. Είναι σημαντικό να γίνεται χρήση σπόρων στους οποίους δεν έχουν εφαρμοστεί μυκητοκτόνα ή άλλα σκευάσματα και να μην εφαρμόζεται ποτέ παραπάνω από μία μέθοδος απολύμανσης στους ίδιους σπόρους.

Απολύμανση σπόρων με χρήση ξυδιού

Μία απλή και αποτελεσματική μέθοδος είναι η απολύμανση σπόρων με χρήση ξυδιού. Για 100 κιλά σπόρων, περίπου 1,7 λίτρα ξύδι 4% (Εάν η συγκέντρωση είναι μεγαλύτερη από 4%, αραιώστε με κρύο νερό για να φτάσει το 4%). Για να απολυμανθούν οι σπόροι με ξύδι:

- ⇒ Μπορεί να χρησιμοποιηθεί μια μπετονιέρα για την επεξεργασία μεγάλων παρτίδων σπόρων. Για μικρές ποσότητες σπόρων (π.χ. σε συλλογές), μπορεί απλά να χρησιμοποιηθεί ψεκαστήρας χειρός για την επεξεργασία, ενώ παράλληλα γίνεται ανακίνηση των σπόρων σε ένα μικρό δοχείο (όχι μπάνιο, απλή εφύγγραση).
- ⇒ Έπειτα είναι σημαντικό να στεγνώσουν γρήγορα και σχολαστικά οι σπόροι μετά την επεξεργασία για να διατηρηθεί η ποιότητά τους.
- ⇒ Εάν ο επεξεργασμένος σπόρος ξηραίνεται ενεργά μετά την εφαρμογή του ξυδιού (π.χ. με θερμό ρεύμα αέρα), είναι καλό το ξύδι να παραμείνει στους σπόρους ώστε να δράσει για περίπου ένα λεπτό πριν από την ξήρανση.
- ⇒ Για την επιτυχία της μεθόδου είναι απαραίτητο να καλύπτεται ολόκληρη η επιφάνεια του σπόρου! Είναι ζω-

τικής σημασίας η εφαρμογή να είναι όσο το δυνατόν πιο ομοιόμορφη, καθώς όσο το δυνατόν γρηγορότερα, ώστε να αποφευχθεί η εξάτμιση του οξικού οξέος και η απορρόφηση από τον σπόρο υπερβολικής ποσότητας υγρού.

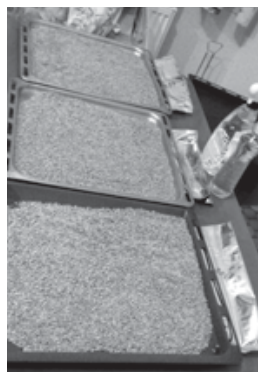
Απολύμανση σπόρων με ζεστό νερό

Η μέθοδος απολύμανσης με ζεστό νερό μπορεί να σκοτώσει τους παθογόνους μικροοργανισμούς, μπορεί όμως επίσης να μειώσει τη βιωσιμότητα του σπόρου. Η θερμοκρασία του νερού και η διάρκεια της επεξεργασίας είναι κρίσιμοι παράγοντες για την επιτυχία της μεθόδου και ποικίλουν ανάλογα με το εκάστοτε φυτικό είδος, όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα.

Καλλιέργεια (ενδεικτικά)	Ζεστό νερό	
Λαχανικά	Θερμοκρασία (°C)	Χρόνος (λεπτά)
Λάχανο, μελιτζάνα, σπανάκι, τομάτα	50°C	25 min
Μπρόκολο, καρότο, κουνουπίδι	50°C	20 min
Φασόλι	50°C	45 min
Σιτάρι	55°C	10 min

Η μέθοδος εφαρμόζεται ως εξής:

Αρχικά οι σπόροι τοποθετούνται σε σακούλες από διαπερατό υλικό (π.χ. φίλτρα καφέ συραμμένα με συρραπτικό) και μουλιάζουν μέσα σε ζεστό νερό (37°C) για 10 λεπτά. **Μετά** το μούλιασμα οι σπόροι πρέπει να τοποθετηθούν σε ζεστό νερό για τον χρόνο που απαιτείται (διαφορετική θερμοκρασία και διάρκεια ανάλογα με το είδος του φυτού). **Με το πέρας του χρόνου** οι σπόροι μεταφέρονται σε κρύο νερό για 5 λεπτά ώστε να πέσει η θερμοκρασία τους. **Έπειτα** απλώνονται σε κόσκινα ή πετσέτες για να απομακρυνθεί η πολλή υγρασία και τέλος πρέπει να στεγνώσουν καλά (π.χ. στους 29,5°C κατά τη διάρκεια της νύχτας σε αφυγραντήρα ή σε ζεστό δωμάτιο με κυκλοφορία αέρα), εκτός αν πρόκειται να φυτευτούν αμέσως.

Το βίντεο της συζήτησης μπορείτε να το βρείτε

στο κανάλι του ΑΙΓΙΛΟΠΑ
στο youtube
[www.youtube.com/
watch?v=Sc0tW5XBJqU](https://www.youtube.com/watch?v=Sc0tW5XBJqU)

καθώς και στην ιστοσελίδα
του ΑΙΓΙΛΟΠΑ
aegilops.gr/diadiktiaki-syzthshsh-gia-thn-yegeia/

Σπόροι και Μετανάστες:

Δράσεις και εμπειρίες στα πλαίσια έργου ERASMUS+

Της **Δήμητρας Μαγοπούλου**
Γεωπόνου, ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ

Το έργο DiverSeedPaths είναι μια πρωτοβουλία που επικεντρώθηκε στην καλλιέργεια ανθεκτικών και χωρίς αποκλεισμούς κοινοτήτων, διευκολύνοντας την ανταλλαγή γνώσεων και τη δίκαιη συνεργασία μεταξύ μεταναστών και ενδιαφερομένων για τη γεωργική βιοποικιλότητα και τη διατήρηση των σπόρων.

Το έργο ξεκίνησε τον Απρίλιο του 2024 και ολοκληρώθηκε τον Μάρτιο του 2025. Συγχρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα Erasmus+ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και υλοποιήθηκε από τον ΑΙΓΙΛΟΠΑ, τον Ευρωπαϊκό Συντονισμό Let's Liberate Diversity! (EC-LLD!) και την οργάνωση Réseau Semences Paysannes (RSP). Με διάρκεια μόλις ενός έτους το έργο παρουσίασε πολύπλευρες δράσεις οι οποίες άφησαν το δικό τους αποτύπωμα.

Είχαμε τη χαρά να φιλοξενήσουμε στην Ελλάδα δύο πολύ όμορφες και ουσιαστικές δράσεις του DiverSeedPaths: μία στον Βόλο τον Μάιο του 2024 (στα πλαίσια της Γιορτής Παραδοσιακού Σπόρου και Οικολο-

γικού Κήπου Μπαξέ στις Σταγιάτες Πηλίου) και μία στη Θεσσαλονίκη (Αγρόκτημα Λίτσα Οικολογικής Γεωργίας) τον Ιούλιο του ίδιου έτους (Εργαστήριο με διατηρητές σπόρων από την Ευρώπη και τα Βαλκάνια).

Στις δύο αυτές δράσεις πραγματοποιήθηκε ανταλλαγή σπόρων αλλά και εργαστήρι αφήγησης προσωπικών ιστοριών σχετικά με τους σπόρους και τη μετανάστευση. Άνθρωποι από διάφορες περιοχές της Ελλάδας -αλλά και της Ευρώπης που ταξίδεψαν εδώ- και κινηματικούς χώρους (μεταναστευτικό, αυτοοργάνωσης, οικολογικής γεωργίας, σπόρων, κλπ) βρέθηκαν και συμμετείχαν στις εκδηλώσεις αυτές. Έτσι σε ένα κλίμα πολυπολιτισμικό με ανθρώπους από διαφορετικές κουλτούρες και συνήθειες ξεκίνησε μια συζήτηση με κοινό παρονομαστή τη μετανάστευση σπόρων, λαών και ιδεών. Καθένας και μια μοναδική ιστορία. Άλλοι μετανάστευσαν για λόγους πολέμου ή δύσκολων συνθηκών διαβίωσης, άλλοι βρήκαν νόημα βοηθώντας ανθρώπους που μεταναστεύουν να ξαναβρούν τον εαυτό τους και να νιώσουν χρήσιμοι σε μια νέα συνθήκη ζωής και άλλοι έγιναν μάρτυρες ιστοριών άλλων που αξίζει να τις μεταφέρουν και να τις μοιραστούν. Άνθρωποι λοιπόν που δεν γνωρίζονταν μεταξύ τους μοιράστηκαν τις προσωπικές τους ιστορίες και συζήτησαν τους προβληματισμούς τους γύρω από τις συνήθειες, παλιές ή σημερινές συνθήκες και αιτίες μετανάστευσης ή προσφυγίας και τη γνώση του παρελθόντος που αξίζει να διασωθεί. Σε συνέχεια ακολούθησε η συλλογή και καταγραφή των ιστοριών που ειπωθήκαν στις δράσεις αυτές με αποτέλεσμα την έκδοση (με επιμέλεια του ΑΙΓΙΛΟΠΑ) ενός

μικρού βιβλίου (σε τρεις γλώσσες) με τίτλο “Σπόροι και Μετανάστες - Ιστορίες” ώστε οι ιστορίες αυτές να διασωθούν, να γίνουν γνωστές και να μπορέσει να μεταδοθεί το μήνυμά τους.

Σημαντική δράση του έργου αποτέλεσε και το διαδικτυακό σεμινάριο που οργανώθηκε τον Οκτώβριο του 2024 από το EC-LLD με θέμα “Ανάπτυξη ικανοτήτων σχετικά με την Ευρωπαϊκή πολιτική και νομοθεσία για την παραγωγή και εμπορία των σπόρων”. Στόχος του εν λόγω σεμιναρίου ήταν να παράσχει πληροφορίες στους φορείς που ασχολούνται με την ποικιλότητα καλλιεργούμενων φυτών και στις οργανώσεις γεωργών σχετικά με την τρέχουσα κατάσταση της αναθεώρησης του σχετικού ευρωπαϊκού κανονισμού. Επίσης η προώθηση της αποτελεσματικής δράσης και η συνεργασία αυτών των φορέων για να υποστηρίξουν έναν κανονισμό που προστατεύει και προάγει τη διαφορετικότητα. Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε και στην εφαρμογή του δικαιώματος στην τροφή και του δικαιώματος στους σπόρους που αναγνωρίζονται από τη Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των Γεωργών και Όσων Εργάζονται σε Αγροτικές Περιοχές (UNDROP). Κληρονομιά της δράσης αυτής ήταν η δημιουργία ειδικής έκδοσης (σε τρεις γλώσσες) η οποία διαθέτει έναν προσιτό οδηγό για το θεσμικό πλαίσιο χάραξης πολιτικής της ΕΕ, τη μεταρρύθμιση της ΕΕ για την εμπορία σπόρων και τις στρατηγικές για την υποστήριξη της νομοθεσίας για τους σπόρους που είναι φιλική προς την βιοποικιλότητα.

Στις 30 Σεπτεμβρίου με 6 Οκτωβρίου 2024 στην Antibes της Γαλλίας πραγματοποιήθηκε το 13ο Forum του Ευρωπαϊκού Συντονισμού Let's Liberate Diversity! (EC-LLD!) στα πλαίσια του οποίου έλαβε χώρα το εργαστήριο του έργου DiverseSeedPaths : «Συνεργασία μεταξύ οργανώσεων καλλιεργούμενης βιοποικιλότητας και κοινότητες μεταναστών». Αυτό το εργαστήριο βασίστηκε στις δύο προηγούμενες δράσεις που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα. Επικεντρώθηκε στις πρακτικές πτυχές που σχετίζονται με την υποδοχή προσφύγων σε αγροκτήματα ή οργανώσεις: διοικητικά ζητήματα, εργασία και ανταλλαγή απόψεων σε διαπολιτισμικά πλαίσια, κατάρριψη προκαταλήψεων, δημιουργία χώρων χωρίς αποκλεισμούς.

Όλες οι πληροφορίες των δράσεων και τα έντυπα (με τις μεταφράσεις τους) είναι διαθέσιμα:

στην ιστοσελίδα του προγράμματος liberatediversity.org/diverseseedpaths/

και στην ιστοσελίδα του ΑΙΓΙΛΟΠΑ aegilops.gr

Το Μούρκι

Της **Θωμά Κοροβίνου**

Συγγραφέα

Στην παράλια βορειοδυτική Χίο, λίγο πιο μέσα απ’ την ασημένια, κροκαλωτή ακρογιαλιά της Βολισσού, της λιθόκτιστης μικροπολιτείας υψίστου αρχιτεκτονικού κάλλους και φυσικής σαγήνης, κάμποσα μέτρα πεζή, ανάμεσα σε θύσανους, θάμνους, αδέσποτες κυδωνιές και μικρές περιφραγμένες αγροικίες, θ’ ανταμώνεις το Μούρκι. Απαρατήρητο περνάει. Ένα μικρό κτηματάκι με ένα συντηρημένο λίθινο καλύβι, ένα νεροπήγαδο κι ένα φούρνο, κι ένα πάμπλουτο μπερεκέτι στον κήπο, που ανάλογα με την εποχή, η σοδειά μπορεί να θρέψει καθημερινώς άνετα μια φαμίλια εθισμένη να διαιτάται με χόρτα, ζαρζαβάρια και καρπούς. Το κουμάσι είναι για σφαγή και φρέσκα αυγά όχι για μαγείρεμα κοτόπουλου. Εδώ όλα αγαπιούνται το ίδιο, χώμα κι ουρανός, σκυλιά και άνθρωποι, το πράσινο και το γαλάζιο που αντανακλάται αστραφτερά μα ταπεινά στα χρώματα και στη μορφή του αγρότη που με περισσή λατάρια το φροντίζει. Όταν το ανέλαβε ο νέος διαχειριστής του, το Μούρκι, κοπρισμένο απ’ την πολύχρονη βοσκή βαρβάρων βοοειδών, του είχε κληροδοτήσει ένα παχύ στρώμα κοπρισμένης αφράτης γης που με την αγάπη, το μεράκι και την αξιοσύνη του, την όργωσε, την έσπειρε κι άφησε ελεύθερα τ’ αγαθά να αυγαταίνουν σε μια περίπλοκη, ειρηνική συνύπαρξη, κι έβλεπες την καρπουζιά να σκαρφαλώνει πάνω στο κορμί της φασολιάς και τα ζόχια ν’ ανταγωνίζονται τα θεόρατα σπανάκια για να ρουφήξουν το φως του ήλιου. Ο συνετός και καματερός θνητός, όταν τιμά τη γη που τον φιλοξενεί, του το ανταποδίδει στο διηνεκές με πολλαπλά πεσκέσια. Είναι χρέος μας, ημών των τσιμέντο θρεμμένων, η απότιση τιμής στο ευλογημένο χώμα, κι ας μην το εννοούν οι πιο πολλοί. Τί λέει ο Σεφέρης; «Εγώ δεν είμαι σαν τους άλλους, γιατί τιμώ την σπάταλη μητέρα!» Όταν σηκώνουν το κεφάλι, αυτοί οι λίγοι, ύστερα από μια ώρα σκυφτής δουλειάς, με το τσαπί και το φτυάρι, αντικρίζουν τα ύψη με άλλη ψυχή έχοντας ευφρανθεί απ’ την ηδονή της προσφοράς τους. Ένα κουκούτσι φυτεμένο καϊσιάς μπορεί να δώσει τρεψιλαρύγκια απόλαυση ποικίλη σε κόσμο και ντουλιά σε δυο τρία χρόνια.

Θυμήθηκα νοσταλγικά, με αγαλλίαση, το αγαπημένο μου Μούρκι, στο οποίο ευτύχησα να φιλοξενηθώ πριν κάμποσα χρόνια, διαβάζοντας σήμερα, Σάββατο, στην εφ. Συν, μια συνέντευξη του ιδιοκτήτη του, σήμερα, Σάββατο, που έβαλε πλήρη και γι’ αλλού, και αύξησε τις ενασχολήσεις του με τα ευεργετικά χιώτικα χώματα καλλιεργώντας στην Καλλιμασιά τα ευωδιαστά, μοναδικά στον πλανήτη χιώτικα σχίνα –εκτός από τα λιόδεντρα. Ένας απίθανος άνθρωπος, γλυκός, εργασιομανής, σοφός, με βαθιά, αδιάπτωτη σχέση με την παράδοση, με το κεφάλι ψηλά, και με την συνείδηση πάντα σε αγωνιστική έξαρση για να μην ξεπουληθεί οριστικά ο τόπος μας απ’ τους αγιογδύτες και τα ξεφτελισμένα τσιράκια των εταιριών, με δεκαπέντε πεζογραφήματα, εργόχειρα αξιώσεων, κομψοτεχνήματα λόγου και ουσίας, ο φίλος κι αδερφός μου Γιάννης Μακριδάκης.

(Ιστορία – απόσπασμα από την έκδοση «Σπόροι και Μετανάστες – Ιστορίες» στα πλαίσια του έργου DIVERSEEDPATHS και του προγράμματος ERASMUS+)

Νέα γενιά μεταλλαγμένων φυτών:

Παρέμβαση-κατά από ΑΙΓΙΛΟΠΑ και Δικτύου Σιτώ στους Έλληνες ευρωβουλευτές που συμμετέχουν στην Επιτροπή Περιβάλλοντος

Της **Ραλλούς Τσίγγου**

Γεωπόνου, Msc Διαχείριση Περιβάλλοντος
Υπεύθυνης επί θεμάτων νομοθετικού πλαισίου
ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ

Σύντομη Ενημέρωση,
προς τους Έλληνες Ευρωβουλευτές
της Επιτροπής Περιβάλλοντος

2 Απριλίου 2025

**ΘΕΜΑ: Νέες γονιδιωματικές τεχνικές
(έκθεση Polfjård)**

Ο προτεινόμενος από την Επιτροπή Κανονισμός για τα φυτά που έχουν παραχθεί με νέες γονιδιωματικές τεχνικές (NGT-NGT) αποσκοπεί στην επιτάχυνση της πρόσβασης στην αγορά για την τελευταία γενιά γενετικά τροποποιημένων φυτών και στην αποφυγή της υφιστάμενης απόρριψης των γενετικά τροποποιημένων τροφίμων από τους καταναλωτές.

Η πρόταση εκθέτει τους καταναλωτές και το περιβάλλον σε άγνωστους κινδύνους, θέτει σε κίνδυνο τόσο τη βιολογική όσο και την χωρίς γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς (ΓΤΟ) συμβατική γεωργική παραγωγή, και θα μπορούσε να οδηγήσει σε ένα κύμα πατενταρισμένων Γενετικά Τροποποιημένων (ΓΤ) σπόρων. Χωρίς καμία επισήμανση των τελικών προϊόντων, οι καταναλωτές θα μείνουν στο σκοτάδι, δεν θα γνωρίζουν τι βρίσκεται στο πιάτο τους.

Τι είναι οι Νέες Γονιδιωματικές Τεχνικές (NGT);

Οι Νέες Γονιδιωματικές Τεχνικές (NGT) είναι τεχνικές γενετικής τροποποίησης που έχουν αναπτυχθεί μετά την έκδοση της οδηγίας 2001/18/EK της ΕΕ για τους ΓΤΟ. Ορισμένες βασίζονται στη μεταφορά γονιδίων από συγγενικά είδη. Άλλες είναι οι

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προτείνει να εξαιρεθεί μια μεγάλη ομάδα Γενετικά Τροποποιημένων (ΓΤ) φυτών από τη νομοθεσία της ΕΕ για τους Γενετικά Τροποποιημένους Οργανισμούς (ΓΤΟ). Θέλει να επιταχύνει την πρόσβαση στην αγορά και να αποφύγει την απόρριψη των ΓΤ τροφίμων από τους καταναλωτές. Το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ενέκριναν τις θέσεις της Επιτροπής στις 7 Φεβρουαρίου 2024 και στις 14 Μαρτίου 2025, αντίστοιχα. Οι πλειοψηφίες που επιτεύχθηκαν σε κάθε θεσμικό όργανο ήταν οριακές, μόλις επαρκείς για την έγκριση του κειμένου. Η πρόταση αυτή, εκθέτει τους καταναλωτές και το περιβάλλον σε άγνωστους κινδύνους, θέτει σε κίνδυνο τόσο τη βιολογική όσο και την χωρίς γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς (ΓΤΟ) συμβατική γεωργική παραγωγή, και θα μπορούσε να οδηγήσει σε ένα κύμα πατενταρισμένων Γενετικά Τροποποιημένων (ΓΤ) σπόρων. Χωρίς καμία επισήμανση των τελικών προϊόντων, οι καταναλωτές θα μείνουν στο σκοτάδι, δεν θα γνωρίζουν τι βρίσκεται στο πιάτο τους.

Ενόψει της ψήφισης στην Επιτροπή Περιβάλλοντος την 8η Απριλίου 2025 για το εν λόγω θέμα, ο ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ, που βρίσκεται σε κοινή δράση με το Δίκτυο Διατήρησης Παραδοσιακών Σπόρων Σιτώ (sito.gr), προχώρησε στην παρακάτω επιστολή προς τους Έλληνες ευρωβουλευτές που συμμετέχουν στην Επιτροπή Περιβάλλοντος: (aegilops.gr/syntomh-enhmervsh-pros-ellhnes-evrovouleutes/)

λεγόμενες τεχνικές γονιδιακής επεξεργασίας, όπως η CRISPR/Cas. Κοινό χαρακτηριστικό τους είναι ότι, κατ' αρχήν, ο τελικός φυτικός οργανισμός δεν περιέχει γενετικό υλικό από είδος που δεν είναι σεξουαλικά συμβατό).

Είναι τα φυτά NGT γενετικά τροποποιημένοι οργανισμοί (ΓΤΟ);

Οι οργανισμοί που παράγονται με Νέες Γονιδιωματικές Τεχνικές είναι ΓΤΟ, λέει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Αυτά τα φυτά δεν απαγορεύονται επί του παρόντος στην ΕΕ, αλλά υπόκεινται στους κανόνες της υφιστάμενης νομοθεσίας της ΕΕ για τους ΓΤΟ. Η νομοθεσία για τους ΓΤΟ αποσκοπεί στην προστασία της υγείας των ανθρώπων των ζώων και του περιβάλλοντος και στη στήριξη της εσωτερικής αγοράς της ΕΕ. Για παράδειγμα, όλοι οι ΓΤΟ πρέπει να υπόκεινται σε κατά περίπτωση αξιολόγηση κινδύνου και παρακολούθηση μετά την απελευθέρωση τους, από το εργαστήριο στο περιβάλλον.

Τι έχει προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή;

Στις 5 Ιουλίου 2023, η Επιτροπή παρουσίασε πρόταση που θεσπίζει δύο κατηγορίες ΓΤ φυτών που λαμβάνονται μέσω NGT.

⇒ Τα φυτά της κατηγορίας NGT1, έχουν μέχρι 20 γενετικές τροποποιήσεις. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί αυτά τα ΓΤ φυτά ως «ισοδύναμα» με τα συμβατικά φυτά που προκύπτουν από φυσιολογική φυτική βελτίωση παρόλες τις αντιρρήσεις επιστημονικών επιτροπών που οδηγούν σε επιστημονικές αμφιβολίες. Θέλει να τα εξαιρέσει από την ισχύουσα νομοθεσία, να καταργήσει για αυτά όλες τις υφιστάμενες απαιτήσεις για ΓΤΟ, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης κινδύνου πριν από την έγκριση, των μεθόδων ανίχνευσης, της

ιχνηλασιμότητας, της παρακολούθησης και της επισήμανσης για τους καταναλωτές. Οι σπόροι και το λοιπό αναπαραγωγικό υλικό των φυτών (π.χ. κόνδυλοι, μοσχεύματα) θα επισημαίνονται ως «NGT κατηγορίας 1» και θα καταχωρούνται σε δημόσια βάση δεδομένων. Τα κράτη-μέλη δεν θα μπορούν να απαγορεύσουν την καλλιέργεια NGT1 στο έδαφος τους.

⇒ Τα φυτά της κατηγορίας NGT2 είναι όλα τα άλλα φυτά NGT με περισσότερες από 20 γενετικές τροποποιήσεις. Για αυτά τα ΓΤ φυτά, οι περισσότερες απαιτήσεις ΓΤΟ θα διατηρηθούν, αν και ορισμένες (π.χ. η υποβολή δοκιμής ανίχνευσης) θα μπορούσαν επίσης να καταργηθούν. Όμως, οι χώρες της ΕΕ δεν θα μπορούν να απαγορεύσουν την καλλιέργεια φυτών NGT2 στην επικράτειά τους. Αντίθετα, θα αναγκαστούν με δική τους ευθύνη να υιοθετήσουν μέτρα για την αποφυγή της ακούσιας παρουσίας αυτών των ΓΤ φυτών σε βιολογικές και συμβατικές καλλιέργειες. Όπως και κάθε άλλος ΓΤΟ, όλα τα φυτά NGT θα απαγορεύονται στη βιολογική παραγωγή.

Γιατί ζητείται η εξαίρεση NGT φυτών από την ισχύουσα νομοθεσία για ΓΤΟ;

Εταιρείες όπως η Corteva, η Bayer και άλλες ισχυρίζονται εδώ και καιρό ότι οι ΓΤΟ που δεν περιέχουν μη συγγενικό DNA δεν είναι ΓΤΟ κάτι για το οποίο υπάρχει μεγάλη επιστημονική αμφισβήτηση και διχογνωμία. Λένε επίσης ότι οι νέες τεχνικές ΓΤ είναι μια ταχύτερη οδός - σε σύγκριση με

τη συννηθισμένη φυτική βελτίωση - για φυτά που αντέχουν στην ξηρασία, αντιστέκονται στις ασθένειες και επιτυγχάνουν υψηλότερες αποδόσεις. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει υιοθετήσει αυτή την επιχειρηματολογία, αν και αναγνωρίζει ότι, τεχνικά και νομικά, τα φυτά από NGT είναι ΓΤΟ. Η Επιτροπή επιθυμεί να επιταχύνει την εμπορική αξιοποίηση αυτών των φυτικών οργανισμών και να παρακάμψει την υφιστάμενη απόρριψη των καταναλωτών απέναντι στα ΓΤ τρόφιμα. Σημειώνουμε ότι, ευεργετικά χαρακτηριστικά των φυτών, όπως η αντοχή στην ξηρασία ή σε παθογόνα, είναι πιο πιθανό να επιτευχθούν με την κλασική φυτική βελτίωση παρά με τη γενετική μηχανική.

Υπάρχει κάποιο από αυτά τα ΓΤ φυτά ήδη στην αγορά;

Παρόλο που χώρες όπως οι ΗΠΑ, η Βραζιλία και άλλες έχουν πιο επιεικείς κανονισμούς, μόνο μια χούφτα προϊόντα κυκλοφορούν στο εμπόριο των χωρών αυτών. Μια ανθεκτική στα ζιζανιοκτόνα ελαιοκράμβη από την Cibus και μια «υγιής» σόγια από την Calyxt έχουν αποτύχει στην αγορά. Σε ορισμένες χώρες έχουν εισαχθεί εξειδικευμένα προϊόντα όπως μια «υγιεινή» ντομάτα (Sanatech, Ιαπωνία) και μια σαλάτα με μεγαλύτερη διάρκεια ζωής (Green Venus, ΗΠΑ).

Ποια είναι τα σημαντικότερα προβλήματα με τον προτεινόμενο νόμο;

Οργανώσεις αγροτών, περιβαλλοντικές ομάδες και ο βιολογικός τομέας έχουν προειδοποιήσει ότι η απορρύθμιση της τελευταίας γενιάς γενετικά τροποποιημένων φυτών θα οδηγήσει σε σημαντικά προβλήματα:

⇒ Αν εγκριθεί το νομοσχέδιο, θα ισχύει για όλα τα φυτικά είδη, δηλαδή για τουλάχιστον 300.000 είδη. Αυτό συνεπάγεται απαράδεκτους κινδύνους για την ακεραιότητα της βιοσφαιράς μας. Οι εφαρμογές στην άγρια φύση πρέπει να αποκλειστούν από οποιαδήποτε αλλαγή στην ισχύουσα νομοθεσία.

Πιθανοί κίνδυνοι:

⇒ Τα φυτά ΝΓΤ1 μπορούν να προκαλέσουν κινδύνους και για τη φύση και την ανθρώπινη υγεία. Αυτή είναι επίσης η άποψη των επιστημονικών εθνικών αρχών όπως η ANSES στη Γαλλία, η BfN στη Γερμανία και η UBA στην Αυστρία, οι οποίοι αμφισβήτησαν την επιστημονική βάση της πρότασης της Επιτροπής δηλαδή την υποτιθέμενη «ισοδυναμία» με τα φυσιολογικά φυτά.

⇒ Έλλειψη επιλογών για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές

Παρόλο που οι αγρότες θα γνωρίζουν αν καλλιεργούν φυτά ΝΓΤ1, οι παραγωγοί τροφίμων, οι έμποροι λιανικής πώλησης και οι καταναλωτές δεν θα μπορούν να επιλέξουν. Αυτό θα τους δυσκόλευε να αποφύγουν τη ΓΤ τροφή, εάν το επιθυμούν. Έρευνες έχουν δείξει ότι οι περισσότεροι άνθρωποι στην ΕΕ επιθυμούν τα ΓΤ τρόφιμα να επισημαίνονται τα γενετικά τροποποιημένα ως τέτοια και οι ενώσεις καταναλωτών έχουν ζητήσει την κατάλληλη επισήμανση. Τα μη ΓΤ τρόφιμα αναγκαστικά θα ακριβύνουν για να καλυφθούν τα έξοδα του διαχωρισμού και της προφύλαξης από επιμόλυνση.

⇒ Αύξηση των πατενταρισμένων σπόρων

⇒ Οι τεχνικές γενετικής τροποποίησης και τα χαρακτηριστικά που προκύπτουν από αυτές κατοχυρώνονται με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Οι εν λόγω πατέντες περιορίζουν τη δυνατότητα όσων δεν είναι κάτοχοι πατέντας να χρησιμοποιούν αναπαραγωγικό υλικό για περαιτέρω φυτική βελτίωση. Με την εισαγωγή των φυτών ΝΓΤ, ο αριθμός των πατενταρισμένων σπόρων θα αυξηθεί, απειλώντας τους μικρομεσαίους βελτιωτές και αγρότες, καθώς και τους τομείς των αγροτικών προϊόντων χωρίς ΓΤΟ, αλλά και των βιολογικών προϊόντων.

⇒ Αξιολόγηση του περιβαλλοντικού κινδύνου. Μόνο σε μια αιτιολογική σκέψη και όχι στα άρθρα, οι ευρωβουλευτές ανέφεραν ότι «τα φυτά ΝΓΤ που έχουν τη δυνατότητα να παραμείνουν, να αναπαραχθούν ή να εξαπλωθούν στο περιβάλλον, εντός ή εκτός αγρών, θα πρέπει να αξιολογούνται με το υψηλότερο δυνατό επίπεδο ελέγχου όσον αφορά τις επιπτώσεις των φυτών αυτών στη φύση και το περιβάλλον». (ΑΜ 8, τροποποίηση 8)

⇒ Υποχρεωτική επισήμανση των φυτών ΝΓΤ1 και των προϊόντων που περιέχουν ή αποτελούνται από φυτά ΝΓΤ1 μέχρι τον τελικό καταναλωτή. Οι ευρωβουλευτές ζήτησαν να υπάρχει ετικέτα με την ένδειξη «Νέες Γονιδιωματικές Τεχνικές». Ζήτησαν επίσης ιχνηλασιμότητα βάσει εγγράφων, ώστε οι επιχειρήσεις και οι καταναλωτές να μπορούν «να ασκούν την ελευθερία επιλογής τους με αποτελεσματικό τρόπο». (ΑΜs 264 και 265, τροποποιήσεις)

⇒ Απαγόρευση των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας για τα φυτά ΝΓΤ, το φυτικό υλικό, τα μέρη του, τις γενετικές πληροφορίες και τα χαρακτηριστικά της διαδικασίας τροποποίησης. Με αυτές τις προτάσεις, οι ευρωβουλευτές ήθελαν να αποφύγουν τις νομικές αβεβαιότητες (μηνύσεις για επιμόλυνση κλπ), το αυξημένο κόστος και τις νέες εξαρτήσεις για τους γεωργούς και τους κτηνοτρόφους. (ΑΜs 23, 33 τροποποιήσεις)

Οι αλλαγές αυτές αντιμετωπίζουν ορισμένα αλλά όχι όλα τα προβλήματα της παρούσας πρότασης. Οποιοδήποτε τελικό κείμενο που θα αποτελέσει αντικείμενο διαπραγμάτευσης στο πλαίσιο τριμερούς διαλόγου και δεν θα τις περιλαμβάνει θα πρέπει να απορριφθεί.

Περισσότερες πληροφορίες:

ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ, Δίκτυο για τη Βιοποικιλότητα και την Οικολογία στη γεωργία (policy@aegilops.gr), www.aegilops.gr

Σιτώ, Δίκτυο Διατήρησης παραδοσιακών σπόρων (seeds@sito.gr), www.sito.gr

Για περισσότερες πληροφορίες για την Πρόταση της Ε. Επιτροπής, εξαίρεσης ΓΤΟ, μπορείτε να ενημερωθείτε από την Έκθεση, που είναι αναρτημένη στην ιστοσελίδα μας

<https://aegilops.gr/koinh-enhmervtikh-ekthesi-tou-aegilopa/>

Ποια ήταν η θέση του προηγούμενου Ευρω- Κοινοβουλίου;

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ψήφισε για την εισαγωγή των ακόλουθων αλλαγών στο νομοσχέδιο II

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΓΡΟΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ

Δράσεις για τη διατήρηση των τοπικών ποικιλιών

Της **Μαρίας Τζαννέτου**

Γεωπόνου MSc,
Εστιακό Σημείο ΑΙΓΙΛΟΠΑ Λέσβου

Η Λέσβος, με το μοναδικό της ανάγλυφο, τη νησιωτικότητα, την ιδιαιτερότητα των φυσικών της τοπίων, την ιστορία της, αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς τόπους βιοποικιλότητας της Χώρας μας και ειδικά της αγροβιοποικιλότητας. Η διατήρηση των τοπικών ποικιλιών ενός μεγάλου φάσματος καλλιεργούμενων ειδών (και ειδικότερα ελιάς, οπωροφόρων, κηπευτικών, σιτηρών και οσπρίων) οι οποίες έχουν προσαρμοστεί στην περιοχή εδώ και αιώνες, αποτελεί ακρογωνιαίό λίθο της πολιτιστικής κληρονομιάς του νησιού. Ωστόσο, αυτή η κληρονομιά αντιμετωπίζει προκλήσεις, καθώς οι παραδοσιακές ποικιλίες κινδυνεύουν να εξαφανιστούν ή να περιοριστούν λόγω της εκβιομηχάνισης της γεωργίας και της μείωσης της αγροτικής δραστηριότητας σε πολλές περιοχές.

Σε αυτό το πλαίσιο, το δίκτυο διατήρησης τοπικών ποικιλιών Σφοντύλι, που εδρεύει στην Αγία Μαρίνα, κοντά στην πόλη της Μυτιλήνης, αναδεικνύεται ως κλειδί στη διατήρηση της αγροβιοποικιλότητας της Λέσβου. Από το 2014, η κοινοτική τράπεζα σπόρων Σφοντύλι σκοπό έχει να διατηρεί και να αναβιώνει τις τοπικές ποικιλίες, προσφέροντας παράλληλα σε συνεργασία με τον ΑΙΓΙΛΟΠΑ, εκπαιδευτικές και κοινοτικές δράσεις που ενδυναμώνουν τη σύνδεση μεταξύ παραγωγών και καταναλωτών και ευαισθητοποιούν την τοπική κοινωνία γενικότερα για την αξία αυτού του πολύτιμου φυσικού πόρου.

Η ανάγκη για στήριξη αυτών των πρωτοβουλιών είναι πιο επιτακτική από ποτέ. Με την υποστήριξη των ArcheNoah και Genethische Stiftung μέσω του προγράμματος

«Small-Scale Grants for Biodiversity Actors in Southeastern Europe 2025», το δίκτυο Σφοντύλι επιδιώκει να διευρύνει τις δράσεις του και να ενσωματώσει περισσότερους παραγωγούς και καταναλωτές στην προσπάθεια για τη διατήρηση των τοπικών ποικιλιών. Η ενίσχυση αυτού του δικτύου είναι ζωτικής σημασίας, καθώς η συμμετοχή των πολιτών μπορεί να εξασφαλίσει τη βιωσιμότητα αυτής της μοναδικής φυσικής κληρονομιάς.

Παρά το γεγονός ότι η Λέσβος διαθέτει μια μεγάλη μερίδα αγροτών που ασχολούνται με τη γεωργία, πολλοί κάτοικοι δε γνωρίζουν την πλούσια ποικιλία καλλιεργούμενων φυτών που υπήρχαν στο νησί στο παρελθόν. Ο ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ και το Σφοντύλι, στοχεύουν μέσα στο έτος 2025 να οργανώσουν δράσεις που θα ενημερώσουν και θα εκπαιδεύσουν τους κατοίκους για τη σημασία της διατήρησης αυτών των ποικιλιών.

Στον πυρήνα αυτών των δράσεων βρίσκεται η ετήσια ανταλλαγή σπόρων που πραγματοποιήθηκε τον Απρίλιο στο χωριό Παράκοιλα. Κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης, οι συμμετέχοντες είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν παραγωγούς που διατηρούν και αναβιώνουν τοπικές ποικιλίες, και ιδιαίτερα την ιστορία αναβίωσης του οικογενειακού ροδώνα στο χωριό Φίλια με ενδημικές τριανταφυλλίες (FILIA ΓΗ) της Ελένης Σιβρή. Στόχος δεν ήταν μόνο η ανταλλαγή σπόρων, αλλά η δημιουργία και ενίσχυση ενός δικτύου παραγωγών-διατηρητών τοπικών ποικιλιών. Μέσω της εκδήλωσης ενισχύθηκε η συνέργεια ανάμεσα σε νέους και έμπειρους καλλιεργητές, ενώ παράλληλα τέθηκαν τα θεμέλια για τη συγκρότηση μιας οργανωμένης ομάδας παραγωγών που θα αναλαμβάνει τη διατήρηση, αναπαραγωγή και διάδοση τοπικών ποικιλιών στο πλαίσιο του δικτύου Σφοντύλι.

Ένα σημαντικό βήμα για τη διατήρηση των τοπικών ποικιλιών είναι η εκπαίδευση των παραγωγών και καταναλωτών για την αποθή-

κευση, αναγέννηση και βιώσιμη διαχείριση των σπόρων. Μέσω εκπαιδευτικών σεμιναρίων, οι συμμετέχοντες θα μάθουν τις τεχνικές αποθήκευσης και διατήρησης της ποικιλότητας, αλλά και πώς να ενσωματώσουν τις παραδοσιακές ποικιλίες στην παραγωγή τους. Επιπλέον, η «Ανοιχτή Ημέρα στο Αγρόκτημα» του δικτύου Σφοντύλι θα προσφέρει στους πολίτες την ευκαιρία να δουν από κοντά την παραγωγική διαδικασία, να δοκιμάσουν τους εποχιακούς καρπούς και να ενημερωθούν για τα οφέλη της κοινωνικής πιστοποίησης και της βιώσιμης γεωργίας.

Η ενίσχυση των τοπικών κοινοτήτων και η προώθηση της βιώσιμης γεωργίας δεν αποτελούν μόνο περιβαλλοντικές ανάγκες, αλλά και στρατηγικές για την ενίσχυση της βιωσιμότητας της τοπικής οικονομίας και την αναγέννηση της πολιτιστικής κληρονομιάς της Λέσβου. Οι δράσεις του 2025 θα συμβάλλουν στην αναγνώριση της αξίας της αγροβιοποικιλότητας και στη δημιουργία ενός πιο υπεύθυνου και ενημερωμένου καταναλωτικού κοινού, έτοιμου να στηρίξει τοπικούς παραγωγούς και να διασφαλίσει τη βιωσιμότητα των παραδοσιακών ποικιλιών.

Περισσότερες πληροφορίες
για τις τοπικές ποικιλίες της Λέσβου:

“Τοπικές ποικιλίες. Παρελθόν ή μέλλον;” (Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης Βορείου Αιγαίου)

www.ptaba.gr/el/projects-programs/agrisles

ΒΑΛΚΑΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΣΠΟΡΩΝ

Ένα προτύπο συνεργασίας, στο πλαίσιο της πλούσιας βιοποικιλότητας και της γεωργικής κληρονομιάς των Βαλκανίων

Του **Κώστα Κουτή**

(Προέδρου του ΔΣ του Βαλκανικού Δικτύου Σπόρων, ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ)

και της **Gordana Duric**

(Γραμματέα του Βαλκανικού Δικτύου Σπόρων, Alica Foundation)

Για περισσότερες πληροφορίες για τις δράσεις και τα μέλη του **Βαλκανικού**

Δικτύου Σπόρων μπορείτε να επισκεφθείτε:

την επίσημη ιστοσελίδα του δικτύου:
balkanseednetwork.org

και να ακολουθήσετε στο Facebook:
Balkan Seed Network

Το Βαλκανικό Δίκτυο Σπόρων (BSNA, Balkan Seed Network Association) ξεκίνησε σαν πρωτοβουλία το 2020 και από τον Οκτώβριο του 2023 το Δίκτυο είναι επίσημα εγγεγραμμένο στο Υπουργείο Δικαιοσύνης της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης με έδρα του δικτύου την πόλη Μπάνια Λούκα.

Επί του παρόντος, το BSNA αποτελείται από 12 μέλη από 9 χώρες ως εξής: Organic Agriculture Association - (Αλβανία), ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ (Ελλάδα), Foundation «Alica» (Βοσνία και Ερζεγοβίνη), Arche Noah (Αυστρία), Green Network of Activist Groups (ZMAG) (Κροατία), Ecological movement «Frame of life» (Σερβία), Institute of Plant Genetic Resources “Konstantin Malkov” (Βουλγαρία), FABIA CSB – Bogdanci (B. Μακεδονία), Association for Plant Genetic Resources (APGR) (Αλβανία), Asociatia Romania in Tranzitie (ART) (Ρουμανία), ZZ Eko – Ilinden (B. Μακεδονία), Αναστασία Βασιλειάδου (Δίκτυο Σπόρων Σιτώ, Ελλάδα).

Σκοπός του δικτύου είναι η ενίσχυση της διατήρησης και της αειφορικής χρήσης των φυτογενετικών πόρων στη γεωργία. Οι δράσεις του αποσκοπούν στην τόνωση ανθεκτικών συστημάτων διατροφής και στην καθιέρωση ενός προτύπου συνεργασίας, στο πλαίσιο της πλούσιας βιοποικιλότητας και της γεωργικής κληρονομιάς των Βαλκανίων. Ως δίκτυο διατηρητών σπόρων, βελτιωτών, επιστημόνων, γεωργών, κηπουρών, ερευνητικών ιδρυμάτων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, τα μέλη του Βαλκανικού Δικτύου Σπόρων (BSNA) πιστεύουν στη συνεργασία για την υποστήριξη των τοπικών κοινοτήτων γεωργών, γυναικών και νέων στην προστασία της κοινής μας παραδοσιακής γεωργικής και γαστρονομικής παράδοσης.

Η έμφαση δίνεται στην επιστήμη με βάση την κοινότητα ως το κλειδί για τη διατήρηση των φυτογενετικών πόρων, που είναι καλά προσαρμοσμένοι σε μια αειφορική γεωργία χαμηλών εισροών, ιδίως στη βιολογική γεωργία και την αγροοικολογία. Έτσι μπορούν να αντιμετωπιστούν οι τρέχουσες περιβαλλοντικές προκλήσεις/κρίσεις (όπως η κλιματική αλλαγή) και επίσης να διατηρηθεί και να εμπλουτιστεί η υπάρχουσα βιοποικιλότητα για τις επόμενες γενιές.

Αξίζει να σημειωθεί πως την Δευτέρα 8 Ιουλίου 2024, πραγματοποιήθηκε Περιφερειακή Συνάντηση Συνεργασίας για την Αειφορική Χρήση των Φυτογενετικών Πόρων (ΦΓΠ) με Κοινωνική Συμμετοχή και Υποστήριξη, στις εγκαταστάσεις του Ινστιτούτου Γενετικής Βελτίωσης και Φυτογενετικών Πόρων του ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ (ΙΓΒΦΠ), στη Θέρμη Θεσσαλονίκης. Η συνάντηση αυτή οργανώθηκε από τον ΑΙΓΙΛΟΠΑ σε συνεργασία με το ΙΦΠΓΒ του ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ, το Βαλκανικό Δίκτυο Σπόρων (BSNA) και τον Ευρωπαϊκό Συντονισμό «Απελευθερώστε την βιοποικιλότητα» (ECLLD). Η συνάντηση είχε σκοπό την περιφερειακή και ευρωπαϊκή συνεργασία μεταξύ του επίσημου και ανεπίσημου συστήματος σπόρων, τόσο σε κάθε χώρα ξεχωριστά όσο και σε περιφερειακό ή πανευρωπαϊκό επίπεδο (έρευνα, εκπαίδευση, νομοθετικό πλαίσιο, μεταφορά τεχνογνωσίας).

Τα μέλη του Βαλκανικού Δικτύου Σπόρων (BSNA) βρίσκονται σε συνεχή επικοινωνία μέσα στη χρονιά καθώς πραγματοποιούνται διαδικτυακές συναντήσεις όπου κάθε φορά συζητούνται τα πιο επίκαιρα ζητήματα και οργανώνονται οι επόμενες δράσεις.

Ευρωπαϊκό Δίκτυο Let's Liberate Diversity!

13^ο Forum - Σπείρε την αντίστασή σου

Της **Σέβης Λιούζα**

Οικολογικό Αγρόκτημα ΒΙΟFRU,
Εστιακό Σημείο ΑΙΓΙΛΟΠΑ Καστοριάς

Το φετινό φόρουμ του Δικτύου «Let's Liberate Diversity» διοργανώθηκε στην Αντιπ της Γαλλίας, στο πλαίσιο της διεθνούς συνάντησης «Σπείρε την αντίστασή σου». Η όλη διοργάνωση πραγματοποιήθηκε 1 - 5 Οκτώβρη και για τις πρώτες 2 μέρες το πρόγραμμα περιλάμβανε επισκέψεις σε αγροκτήματα της γύρω περιοχής, τόσο στη Γαλλία όσο και στην Ιταλία. Στη συνέχεια, στις 3 Οκτώβρη ξεκίνησαν τα εργαστήρια και οι διαλέξεις στην Αντίμπ με περισσότερα από 300 άτομα από όλο τον κόσμο να ανταλλάζουν ιδέες και εμπειρίες γύρω από την εργασία τους στον αγροδιατροφικό τομέα, το έργο τους σε ανεξάρτητα δίκτυα σπόρων και βασικά το ζήτημα που έθετε η φετινή διοργάνωση «Σπόροι και μετανάστες».

Ο ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ συμμετείχε στο φόρουμ αυτή τη φορά με ένα εργαστήριο, στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus+ "DiverSeedPaths". Σε συνεργασία με τους εταίρους του προγράμματος, τις οργανώσεις Réseau Semences Paysannes και Let's Liberate Diversity!, διοργανώθηκε στις 4 Οκτώβρη το εργαστήριο με τίτλο «Cooperation between cultivated biodiversity organizations and migrant communities.». (Συνεργασία μεταξύ οργανώσεων που ασχολούνται με την καλλιέργεια της βιοποικιλότητας και κοινοτήτων μεταναστών). Το εν λόγω εργαστήριο ήρθε ως συνέχεια δύο προηγούμενων εργαστηρίων του προγράμματος που έλαβαν χώρα στην Ελλάδα (Βόλος, 18-19/5/24 και Θεσσαλονίκη, 7/7/24). Το κύριο ζήτημα στο οποίο επικεντρωθήκαμε ήταν πως υποδεχόμαστε μετανάστες στα αγροκτήματα. Τι πρέπει να

3-5_10_2024

**Antibes
ΓΑΛΛΙΑ**

λάβουμε υπόψη, πως μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τυχόν διοικητικά ζητήματα, πολιτισμικές διαφορές, να δημιουργήσουμε ένα ασφαλές περιβάλλον εργασίας, μια ισορροπία στη σχέση εργοδότη - εργαζομένου και όλα αυτά σε έναν αγροδιατροφικό τομέα που ήδη αντιμετωπίζει προκλήσεις. Στο εργαστήριο, συμμετείχαν περίπου 40 άτομα και εκτός από τους εταίρους του προγράμματος "DiverSeedPaths", έδωσαν το παρόν και άλλες οργανώσεις από τη Γαλλία οι οποίες ασχολούνται με θέματα μεταναστών και αγροτών.

Το πρόγραμμα του υπόλοιπου φόρουμ κινήθηκε σε παρόμοια θέματα με τις τρεις μεγάλες διαλέξεις που έλαβαν χώρα στις 4 Οκτώβρη να αφορούν: «Μετανάστευση, ως κινητήριος δύναμη πίσω από τη βιοποικιλότητα», «Οι σπόροι ως όπλα πολέμου και ο ιμπεριαλισμός» και τέλος «Αντίσταση των σπόρων».

Όσο αφορά τη γενική συνέλευση του Δικτύου «Let's Liberate Diversity», καλωσορίσαμε δύο νέα μέλη, την οργάνωση Alica Foundation από τη Βοσνία Ερζεγοβίνη, με την οποία μάλιστα ο ΑΙΓΙΛΟΠΑΣ συνεργάζεται ήδη στο πλαίσιο του Βαλκανικού Δικτύου Σπόρων, και την οργάνωση Seminkovna από την Τσεχία. Επιπλέον, έγιναν ενημερώσεις σε σχέση με τα προγράμματα στα οποία συμμετέχει το Δίκτυο, την Ευρωπαϊκή καμπάνια σχετικά με την τροποποίηση της νομοθεσίας περί εμπορίας των σπόρων καθώς και το παγκόσμιο σχέδιο δράσης για τους φυτογενετικούς πόρους.

Η τελευταία μέρα της διεθνούς συνάντησης, που ήταν ανοιχτή στο κοινό, ήταν μια μεγάλη γιορτή σπόρων στο πανεπιστήμιο της πόλης με πολλά εργαστήρια για παιδιά και ενήλικες, καλλιτεχνικές παραστάσεις, προβολές, συζητήσεις και μια μεγάλη έκθεση με σπόρους από κάθε γωνιά της γης! Η συνάντηση ολοκληρώθηκε με μια μεγάλη συναυλία στον χώρο του πανεπιστημίου με συμμετέχοντες και επισκέπτες από περισσότερες από 50 χώρες από όλο τον κόσμο να δίνουν ένα μήνυμα αλληλεγγύης και συνεργασίας όσο αφορά την καλλιέργεια της τροφής μας.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

10-11 Μαΐου 2025

Γιορτή παραδοσιακού σπόρου και οικολογικού κήπου μπαξέ, Σταγιάτες-Βόλος

Περισσότερα:

www.aegilops.gr @

www.apodrasistagiates.blogspot.com

29 Μαΐου 2025

European Organic Seed Policy Conference, Coimbra Πορτογαλία

Περισσότερα:

<https://survey.fibl.org/index.php/336164?lang=en>

16-18 Ιουνίου 2025

2η Εκπαιδευτική επίσκεψη Πορτογαλία με το Δίκτυο Συμβούλων Βιολογικής Γεωργίας (Organic Advice Network)

Περισσότερα:

www.organicadvicenetwork.eu/

25-27 Ιουνίου 2025

European Organic Congress & General Assembly 2025, Βαρσοβία, Πολωνία

Περισσότερα:

www.organicseurope.bio/events/save-the-date-general-assembly-2025/

Αύγουστος 2025

8η Γιορτή Οικολογικής Γεωργίας και Χειροτεχνίας Καστοριάς - Καστοριά

4-6 Σεπτεμβρίου 2025

14ο Forum του Ευρωπαϊκού Συντονισμού Let's Liberate Diversity! στο Λουξεμβούργο

Περισσότερα:

liberatediversity.org/lld-forum-luxembourg-2025/

21-23 Οκτωβρίου 2025

3η Εκπαιδευτική επίσκεψη Galicia Ισπανία Δίκτυο Συμβούλων Βιολογικής Γεωργίας (Organic Advice Network)

Περισσότερα:

www.organicadvicenetwork.eu/

3-5 Νοεμβρίου 2025

Organic Innovation Days, Βρυξέλλες, Βέλγιο

Περισσότερα:

tporganics.eu/organic-innovation-days/

παρουσίαση

Έκδοση του ΑΙΓΙΛΟΠΑ
για το έργο DIVERSEEDPATHS
(σπόροι και μετανάστες) στο πλαίσιο
του προγράμματος ERASMUS+
Βόλος, Φεβρουάριος 2025
Εισαγωγή - Επιμέλεια κειμένων:
Θωμάς Κοροβίνης
Επιμέλεια σελιδοποίησης & εκτύπωσης:
Advision
Μετάφραση στα Αγγλικά: Podium

“Σπόροι και Μετανάστες” DIVERSEEDPATHS

Το έργο DiverSeedPaths είναι μια πρωτοβουλία που επικεντρώνεται στην καλλιέργεια ανθεκτικών και χωρίς αποκλεισμούς κοινοτήτων, διευκολύνοντας την ανταλλαγή γνώσεων και τη δίκαιη συνεργασία μεταξύ μεταναστών και ενδιαφερομένων για τη γεωργική βιοποικιλότητα και τη διατήρηση των σπόρων. Το έργο συγχρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα Erasmus+ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και υλοποιήθηκε από τον ΑΙΓΙΛΟΠΑ, τον Ευρωπαϊκό Συντονισμό Let's Liberate Diversity! (EC-LLD!) και τη γαλλική οργάνωση Réseau Semences Paysannes (RSP).

Στα πλαίσια αυτού του έργου εκδόθηκε και το παρόν εγχειρίδιο με προσωπικές και άλλες ιστορίες που συνδέουν τη μετανάστευση και προσφυγιά με το σπόρο. Ευχαριστούμε όσες και όσους συνεισέφεραν για τη δημιουργία του.

Γίνετε μέλη του Αιγίλοπα και συμμετέχετε ενεργά στις δράσεις μας:

Με τη συμμετοχή σας ως μέλη στον Αιγίλοπα στηρίζετε ενεργά την προστασία και διατήρηση της γεωργικής βιοποικιλότητας καθώς και τη βιοκαλλιέργεια στη χώρα μας. Μπορείτε, επίσης, να προμηθευτείτε σπόρο ντόπιων ποικιλιών του δικτύου μας, για πειραματισμό και δοκιμή, από τα Εστιακά μας Σημεία και τις διάφορες γιορτές και συναντήσεις της οργάνωσης στις οποίες γίνονται ανταλλαγές και δωρεές σπόρων.

Περισσότερες πληροφορίες θα βρείτε στην ιστοσελίδα μας:

www.aegilops.gr

αλλά και στο facebook

 aegilops